

บทที่ ๒

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการศึกษาการใช้คุณธรรมด้านสังคหวัตถุ ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ศึกษาได้ข้อมูลที่รวบรวมมาจาก บทความ วารสาร ตลอดจนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีรายละเอียดการศึกษาดังต่อไปนี้

๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับคุณธรรม

- ๒.๑.๑ ความหมายของคุณธรรม
- ๒.๑.๒ องค์ประกอบของคุณธรรม
- ๒.๑.๓ ความสำคัญของคุณธรรม
- ๒.๑.๔ คุณธรรมสำหรับผู้บริหาร

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับสังคหวัตถุ ๔

- ๒.๒.๑ ความหมายของสังคหวัตถุ ๔
- ๒.๒.๒ องค์ประกอบของสังคหวัตถุ ๔
- ๒.๒.๓ ความสำคัญของสังคหวัตถุ ๔

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับผู้บริหารสถานศึกษา

- ๒.๓.๑ ความหมายของผู้บริหารสถานศึกษา
- ๒.๓.๒ คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา
- ๒.๓.๓ พฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา

๒.๔ บริบทโรงเรียนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๔๒

อำเภอเมืองจังหวัดนครสวรรค์ ๗ โรงเรียน

๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

- ๒.๕.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรม
- ๒.๕.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสังคหวัตถุ ๔
- ๒.๕.๓ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้บริหารสถานศึกษา
- ๒.๕.๔ งานวิจัยต่างประเทศ

๒.๖ กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับคุณธรรม

คุณธรรม นั้น เป็นหลักธรรมในการประสานใจคนให้เกิดความสามัคคี ซึ่งเป็นหลักธรรมที่สำคัญอีกประการหนึ่ง มีนักวิชาการได้ให้ความหมาย ไว้ดังนี้

๒.๑.๑ ความหมายของคุณธรรม

กระทรวงศึกษาธิการ^๑ ได้ให้ความหมายของคุณธรรมว่า หมายถึง กรอบความประพฤติหรือหลักการประพฤติดังงาม และควรแก่การอบรมกริยาและปลูกฝังลักษณะนิสัยให้อยู่ในครรลองของคุณธรรมหรือศีลธรรม คุณค่าทางจริยธรรมชี้ให้เห็นความเจริญงอกงามในการดำรงชีวิตอย่างมีระเบียบแบบแผนตามวัฒนธรรมของบุคคลที่มีลักษณะทางจิตใจที่ดีงาม และอยู่ในสภาพแวดล้อมที่โน้มนำในการปฏิบัติให้บุคคลมุ่งกระทำความดีละเว้นความชั่ว มีแนวทางความประพฤติดี ความถูกต้อง ความควรในการปฏิบัติตน เพื่ออยู่ในสังคมได้อย่างสงบเรียบร้อย และเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น มีคุณธรรมและมโนธรรมที่จะสร้างความสัมพันธ์อันดี โดยสำนึกที่จะใช้สิทธิและหน้าที่ของตนตามค่านิยมที่พึงประสงค์

ชัยวัฒน์ อัตพัฒน์ ได้ให้ความหมายของคุณธรรมว่า หมายถึง ความดี ความรู้ สิ่งที่ดีงามต่อชีวิตซึ่งอยู่ในสถานะที่เหมาะสมพอดีกับชีวิต บางครั้งอาจเป็นความรู้ที่เกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ไม่ได้เกิดขึ้นในตัวบุคคลโดยฉับพลันหรือบังเอิญ เน้นผลของการกระทำด้านการปฏิบัติ มีความสมบูรณ์ของการกระทำอีกทั้งสามารถที่จะให้คุณประโยชน์ต่อส่วนร่วมได้ เป็นคุณลักษณะที่เป็นความดีงามที่มีอยู่ในจิตใจของแต่ละบุคคล เป็นที่ยอมรับว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้อง ดีงามของบุคคลทั่วไปและเป็นไปโดยธรรมชาติและพยายามที่จะปฏิบัติสิ่งที่ถูกต้องดีงาม ติดต่อกันมาเป็นเวลานาน^๒

อัครกุล กอมูล ได้ให้ความหมายของคุณธรรมว่า หมายถึง ผู้มีความบริสุทธิ์ในจิตใจต่อผู้เป็นเจ้าของ เป็นเจ้า พ่อแม่ ผู้ปกครอง ผู้มีอุปการคุณ ผู้มีมารยาทและความประพฤติดีต่อพี่น้อง เครือญาติ มิตรสหาย รวมทั้งผู้คุ้นเคยและแปลกหน้า เช่น คนเดินทางผู้ยึดมั่นในความซื่อสัตย์และยุติธรรม คุณธรรมไม่ได้อยู่เพียงวาจา แต่แสดงออกด้วยน้ำใจและการกระทำ คุณธรรมมี ๔ ประการ คือ มีความสุขุม รอบคอบ ความอดทน รู้จักประมาณตนและมีความเที่ยงธรรม^๓

^๑ กระทรวงศึกษาธิการ, รายงานการวิจัยเรื่องการสำรวจคุณลักษณะเด็กไทยที่สังคมพึงประสงค์ตามทัศนะของโรงเรียน ผู้ปกครองนักเรียนและชุมชน, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๔), หน้า ๒.

^๒ ชัยวัฒน์ อัตพัฒน์, **จริยศาสตร์**, (กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาปรัชญาคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๒๐), หน้า ๕๕ - ๑๘๔.

^๓ อัครกุล กอมูล อ้างใน ดิเรก กุลสิริสวัสดิ์, **คำบรรยายเกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมที่เน้นความมีวินัยและความเป็นประชาธิปไตย**, (กรุงเทพมหานคร : กองวิชาการกระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๑), หน้า ๔๖.

กัญญารัตน์ จิราสวัสดิ์^๔ ได้ให้ความหมายของคุณธรรมว่า หมายถึง กรอบแนวทางแห่งการปฏิบัติตนให้ถูกต้อง เหมาะสม และสอดคล้องกับความคาดหวังของสังคมและเป็นที่ตั้งงามมีคุณค่าแก่ผู้ประพฤตินั้น

ทิพย์กมล พลายวุฒิยางกูร^๕ ได้ให้ความหมายของคุณธรรมว่า หมายถึง ลักษณะทางสังคมหลายลักษณะของมนุษย์ และมีขอบเขตรวมถึงพฤติกรรมทางสังคมประเภทต่างๆ ลักษณะและพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรม คุณสมบัติประเภทใดประเภทหนึ่งในสองประเภทถือว่าเป็นลักษณะที่สังคมต้องการให้มีอยู่ในสมาชิกนั้น คือ เป็นพฤติกรรมที่สังคมนิยมชมชอบให้การสนับสนุนและผู้กระทำส่วนมากเกินความพอใจว่ากระทำนั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้อง เหมาะสม อีกประการหนึ่งคือลักษณะที่สังคมไม่ต้องการให้มีอยู่ในสมาชิกในสังคม เป็นการกระทำที่สังคมลงโทษหรือพยายามกำจัดและผู้กระทำพฤติกรรมนั้นส่วนมากรู้สึกว่าเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องและไม่สมควร ดังนั้นผู้ที่มีคุณธรรมคือผู้ที่มีลักษณะและพฤติกรรมประเภทที่หนึ่งมาก และประเภทที่สองน้อย

จอห์น ดิวอี้ (John Dewey)^๖ ได้ให้ความหมายของคุณธรรมว่า หมายถึง พฤติกรรมที่มีการฝึกอบรมให้เป็นความประพฤติของพลเมืองดี โดยเน้นที่รายบุคคลเท่ากับที่ตระหนักถึงผลทางสังคมที่จะดำรงรูปแบบของสังคมนั้น ดังนั้นหลักคุณธรรมจึงไม่มีใครคนใดคนหนึ่งผูกขาดการตัดสินใจ ไม่ใช่เรื่องเหนือธรรมชาติไม่สร้างรูปแบบเฉพาะผูกขาดหรือวิถีชีวิตเพียงอย่างเดียว การแปลความหมายคุณธรรมในชีวิตสังคมซึ่งเต็มไปด้วยการเร่ร่อนรุดหน้าที่จะสร้างลักษณะนิสัยของบุคคลโดยเน้นความสำคัญในจิตใจ ในการจัดจรรยาศึกษา

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า คุณธรรม หมายถึง พฤติกรรมที่ตั้งงามในจิตใจ ที่เกิดจากความประพฤติที่ถูกต้องและดีงามอย่างแท้จริง ทั้งทางกายทางวาจาและทางใจ โดยกระทำอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอจนเป็นอุปนิสัยที่สามารถแสดงออกทั้งกายและทางวาจา ซึ่งแสดงออกให้เห็นถึงคุณงามความดีของชีวิตที่พึงประสงค์ และเพื่อความสงบสุขของสังคม

๒.๑.๒ องค์ประกอบของคุณธรรม

องค์ประกอบของคุณธรรมนั้น ได้มีนักวิชาการจำแนกออกเป็นหลายลักษณะต่าง ๆ กันดังต่อไปนี้

^๔ กัญญารัตน์ จิราสวัสดิ์, *คุณธรรมสำหรับนักเรียน*, (กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊ค, ๒๕๕๐), หน้า ๑- ๒

^๕ ทิพย์กมล พลายวุฒิยางกูร, *คุณธรรม จริยธรรมสำหรับเยาวชนไทย*, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๕๓), หน้า ๔๒.

^๖ จอห์น ดิวอี้ (John Dewey), อ้างถึงใน ประภาศรี สีหอำไพ, *พื้นฐานการศึกษาทางศาสนา และ จริยธรรม*, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๓๕.

กระทรวงศึกษาธิการ^๗ ได้ให้ความหมายองค์ประกอบของคุณธรรม ไว้ ๓ ประการ คือ

๑. ส่วนประกอบทางด้านความรู้ (Moral Reasoning) คือ ความเข้าใจในเหตุผลของความถูกต้องดีงาม สามารถตัดสินใจแยกความถูกต้องออกจากความไม่ถูกต้องได้โดยการคิด

๒. ส่วนประกอบทางด้านอารมณ์ความรู้สึก (Moral Attitude and Belief) คือ ความพึงพอใจ ศรัทธา เลื่อมใส เกิดความนิยมยินดีที่จะนำคุณธรรมมาเป็นแนวประพฤติปฏิบัติ

๓. ส่วนประกอบทางด้านพฤติกรรมแสดงออก (Moral Conduct) คือ พฤติกรรมการกระทำที่บุคคลตัดสินใจจะกระทำถูก หรือผิดในสถานการณ์แวดล้อมต่างๆ

ประกาศรี สืหอไพ^๘ ได้ให้ความหมายองค์ประกอบของคุณธรรม ว่าเป็นเครื่องกำหนดหลักปฏิบัติในการดำรงชีวิตเป็นแนวทางให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบเรียบร้อย ประกอบด้วยองค์ประกอบดังนี้

๑. ระเบียบวินัย (Discipline) เป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่ง สังคมที่คาถกฏเกณฑ์สามารถทำทุกอย่างได้ตามอำเภอใจ ย่อมเดือดร้อนกระส่ำกระสาย ขาดผู้นำผู้ตาม ขาดระเบียบที่กระชับความเข้าใจเป็นแบบแผนให้ยึดถือปฏิบัติ การหย่อนยานระเบียบวินัยให้เกิดการละเมิดสิทธิและหน้าที่จึงควรประพฤติตามจารีตประเพณีของสังคม

๒. สังคม (Society) การรวมกลุ่มกันประกอบกิจกรรมอย่างมีระเบียบแบบแผน ก่อให้เกิดขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงาม มีวัฒนธรรมอันเป็นความมีระเบียบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน

๓. อิสระเสรี (Autonomy) ความมีสำนึกในมโนธรรมที่พัฒนาเป็นลำดับก่อให้เกิดความอิสระ สามารถดำรงชีวิตตามสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการศึกษาและประสบการณ์ในชีวิต มีความสุขอยู่ในระเบียบวินัยและสังคมของตน เป็นค่านิยมสูงสุดที่ตน ได้รับการขัดเกลาแล้วสามารถบำเพ็ญตนตามเสรีภาพเฉพาะตนได้อย่างอิสระ สามารถปกครองตนเองและชักนำตนเองให้อยู่ในทำนองคลองธรรมสามารถปกครองตนเองได้

ทิพย์กมล พลายวุฒิยางกูร^๙ ได้ให้ความหมายองค์ประกอบของคุณธรรม ไว้ ๓ ด้านดังนี้

^๗ กระทรวงศึกษาธิการ, รายงานการวิจัยเรื่องการสำรวจคุณลักษณะเด็กไทยที่สังคมพึงประสงค์ตามทัศนะของโรงเรียน ผู้ปกครองนักเรียนและชุมชน , (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๔), หน้า ๙.

^๘ ประกาศรี สืหอไพ, พื้นฐานการศึกษาทางศาสนา และจริยธรรม, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๔๘.

^๙ ทิพย์กมล พลายวุฒิยางกูร, คุณธรรม จริยธรรมสำหรับเยาวชนไทย, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.๒๕๔๓), หน้า ๑๑ - ๑๕.

๑. ความรู้ทางเชิงคุณธรรม หมายถึง การมีความรู้เกี่ยวกับกฎเกณฑ์ทางสังคม หลักธรรม คำสั่งสอนของศาสนาและค่านิยมเพื่อที่จะยึดถือว่าการกระทำชนิดใดควรกระทำ และการกระทำชนิดใดควรงดเว้น ลักษณะพฤติกรรมประเภทใดเหมาะสมและไม่เหมาะสม มากน้อยเพียงใดความรู้เชิงคุณธรรมนี้จะขึ้นอยู่กับอายุ ระดับการศึกษาและพัฒนาการทางสติปัญญาของคนด้วย

๒. ทศนคติเชิงคุณธรรม หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อเหตุการณ์ สถานการณ์ ต่างๆที่ประสบอยู่ว่าชอบหรือไม่ชอบลักษณะนั้นๆทศนคติจะรวมเอาความรู้เชิงคุณธรรมเข้าไปด้วย

๓. เหตุผลเชิงคุณธรรม หมายถึง ความคิดเบื้องหลังในการตัดสินใจกระทำหรือไม่กระทำ อย่างใดอย่างหนึ่งในสถานการณ์ที่ประสบอยู่ ซึ่งการที่บุคคลตัดสินใจกระทำอย่าเดียวกันอาจมีเหตุผล ในระดับที่แตกต่างกันได้ คุณธรรม คือ ความดีที่สุด คุณธรรมดังกล่าวนี้ คือ เจตจำนงที่ดี (Good Will) ตามหลักตามศีลธรรม คนดีควรแสวงหาคุณธรรมเพื่อคุณธรรม คือ แสวงหาความดีเพื่อความดี ไม่ควรแสวงหาคุณธรรม เพื่อความสุข คุณธรรมหรือความดีนั้นอยู่ในการปลูกฝังอารมณ์จะต้องถูกกำจัด ออกไปให้หมดโดยสิ้นเชิง ชีวิตที่มีเหตุผลและไม่ถูกรบกวนโดยความรู้สึกและอารมณ์นั้นเอง เป็นอุดมคติแห่งชีวิตทางศีลธรรมหรือคุณธรรม คือ อุปนิสัยอันดีงามซึ่งสั่งสมอยู่ในดวงจิตอุปนิสัยอันนี้ได้มาจาก ความพยายามและความประพฤติติดต่อกันมาเป็นเวลานานแล้ว

สรุปได้ว่า แนวคิดของคุณธรรมนั้นเป็นเรื่องของการทำความดี ที่ต้องเกิดจากความรู้ และ เกิดจากการปฏิบัติให้เข้าใจถึงความจริงอันเป็นรากฐานของอุปนิสัยที่ดีงาม ที่จะปลูกฝังอยู่ในจิตสำนึก และความประพฤติติดต่อกันมาเป็นระยะเวลา

๒.๑.๓ ความสำคัญของคุณธรรม

พระธรรมวิสุทธิมงคล^{๑๐} ได้ให้ความสำคัญของคุณธรรมไว้ว่า ธรรมเป็นธรรมชาติที่เลิศที่สุด ธรรม คือ ความประเสริฐ แต่ไม่ใช่เพียงเลิศประเสริฐในความจำเท่านั้น หากเป็นความเลิศประเสริฐจากการสัมผัส สัมพันธ์ชอบใจที่เกี่ยวข้องกับธรรม สังคมใด ครอบครัวใด มีศีลธรรมประจำใจ ประจำความประพฤติ ครอบครัวนั้นมีความร่มเย็นจนกระทั่งองค์การปกครอง

โกสินทร์ รัชสิยาพันธ์^{๑๑} ได้ให้ความสำคัญของคุณธรรมไว้ว่า ข้อความที่ผู้รู้ทั้งหลายได้กล่าวไว้อันมีนัยบ่งบอกถึง ข้อความสำคัญของคุณธรรมมีดังต่อไปนี้ คุณธรรมเป็นพื้นฐานของการแสดงออกของการกระทำที่เป็นประโยชน์ต่อทั้งตนเองและต่อผู้อื่น อนึ่งคุณธรรมเป็นบ่อเกิดของจริยธรรมและเป็นแก่นของค่านิยม คุณธรรมเป็นสิ่งที่ดีงามที่ควรปลูกฝังและดำรงรักษา ในทัศนะของ

^{๑๐} พระธรรมวิสุทธิมงคล (บัว ญาณสัมปันโน), พระพุทธศาสนารักษาชาติไทย, (กรุงเทพมหานคร : ศิลปวัฒนธรรมบรรณกิจและการพิมพ์, ๒๕๔๖), หน้า ๖.

^{๑๑} โกสินทร์ รัชสิยาพันธ์, ปรัชญาและคุณธรรมสำหรับครู, ภาคพัฒนาตำราและเอกสารวิชาการ หน่วยงานพิเศษ, (กรุงเทพมหานคร : กรมการฝึกหัดครู, ๒๕๓๐), หน้า ๒๐.

โสเครตีส คุณธรรมนั้นผูกพันอยู่กับความสุข และสร้างความพอใจทางวิญญาณได้ ไม่ทางใดก็ทางหนึ่งในทัศนคติของริสโตเติล คุณธรรมนั้นเป็นวิธีการที่ดีที่สุดในการดำเนินกิจกรรมทุกอย่าง จึงควรสร้างสมคุณธรรม เพื่อนำมาซึ่งความเป็นอยู่ที่ดีและความเต็มสมบูรณ์ในชีวิต

ในทัศนะของ คานท์ (Kant)^{๑๒} ได้ให้ความสำคัญของคุณธรรมไว้ว่า คุณธรรมนั้นเป็นสิ่งผูกพันอยู่กับคนดีและความดี และคุณธรรมเป็นสิ่งที่อยู่ในความควบคุมของเรา คุณธรรมประพาศชั่วคุณธรรมก่อให้เกิดคุณธรรมอื่นๆ คือ เมื่อฝึกคุณธรรมใดคุณธรรมหนึ่งแล้วก็พลอยได้คุณธรรมอื่นๆไปด้วย แต่ถ้าปล่อยให้กิเลสอย่างหนึ่งเกาะกุมกิเลสอีกหลายอย่างก็เกิดตามมาด้วยเช่นกัน คุณธรรมเป็นส่วนหนึ่งของบุคลิกภาพ ผู้สนใจพัฒนาบุคลิกภาพจะต้องสนใจฝึกคุณธรรมให้มั่นคงในความประพฤติดี ใครไม่ปลูกฝังคุณธรรมกิเลสก็จะเป็นเจ้าเรือนยิ่งปลูกฝัง คุณธรรมเท่าใด ก็ยิ่งจะมีความโน้มเอียงที่จะทำความดีมากขึ้นเท่านั้น

จรรยา เลิศกิตติพงษ์วิทยา ได้ให้ความหมายและความสำคัญของคุณธรรมไว้ว่า คุณธรรมคือหลักแห่งความประพฤติอันดีงาม ซึ่งพื้งนำไปปฏิบัติและยึดถือเป็นวิถีชีวิตแห่งตนและสังคมอยู่เสมอ รวมทั้งทำให้เกิดการยอมรับและเห็นคุณค่าจากการปฏิบัติตามคุณธรรมเหล่านั้น^{๑๓}

สรุปได้ว่า การมีคุณธรรมนั้นย่อมก่อให้เกิดจริยธรรมค่านิยมที่เหมาะสม ตลอดจนความสุข ความพอใจ คุณธรรมสร้างคนดี และความดีก่อให้เกิดคุณธรรมอื่นๆ เป็นส่วนหนึ่งของบุคลิกภาพของบุคคลที่มีคุณธรรม นับเป็นคุณภาพที่สำคัญของคนอีกประการหนึ่ง ที่จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องปลูกฝัง สร้างสมความดีและดำรงรักษาเอาไว้ให้มีอยู่ในตัวเรา

๒.๑.๔ คุณธรรมสำหรับผู้บริหาร

คำว่า คุณธรรมนั้น มีผู้ให้ความหมายไว้มากมายและคล้ายๆ กัน แต่ส่วนคุณธรรมสำหรับผู้บริหารนั้นต้องมีคุณธรรมอื่นๆ เป็นพื้นฐานซึ่งกล่าวได้ว่า ลักษณะความคิด และลักษณะการปฏิบัติ ที่จัดเป็นคุณธรรมนั้นมีสภาพเป็นอยู่มากมายและมีผู้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตโต)^{๑๔} ได้กล่าวถึงคุณธรรมผู้บริหารว่า เป็นคุณธรรมสำหรับนักบริหาร ที่ใช้ในการพัฒนาฝึกอบรมให้กับ ผู้บริหารหน่วยงานต่างๆ ได้สรุปวิธีการบริหารตามนัยแห่งอริยสัจ ๔ ได้แก่อัตตวิสัย โลกวิสัย และธรรมวิสัย โดยวิธีการบริหารที่ดี คือ การบริหารแบบธรรมวิสัย ซึ่งหมายถึง การถือธรรม หรือหลักการเป็นสำคัญ และยึดเอา

^{๑๒} คานท์ (Kant), อ้างถึงใน โกสินทร์ รังสิยาพันธ์, **ปรัชญาและคุณธรรมสำหรับครู**, ภาคพัฒนาคำรา และเอกสารวิชาการหน่วยศึกษานิเทศ , (กรุงเทพมหานคร : กรมการฝึกหัดครู, ๒๕๓๐), หน้า ๒๐.

^{๑๓} จรรยา เลิศกิตติพงษ์วิทยา, “ศึกษาพฤติกรรมเชิงคุณธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ในจังหวัดภาคเหนือ”, **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๖)

^{๑๔} พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตโต), **คุณธรรมสำหรับนักบริหาร**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สหมิตรออฟเซต, ๒๕๓๗), หน้า ๒.

ความสำเร็จของงานเป็นที่ตั้ง การบริหารดังกล่าวเป็นการบริหารที่ใช้พระเดชและ พระคุณ ทำให้ได้น้ำใจคนและผลของงาน หลักธรรมนั้นเรียกว่า พละ ๔ ประการ ได้แก่

๑. ปัญญาพละ (กำลังปัญญา)
๒. วิริยพละ (กำลังความเพียร)
๓. อนวัชชพละ (กำลังสุจริต)
๔. สังคหพละ (กำลังการสงเคราะห์)

ธีรรัตน์ กิจจารักษ์^{๑๔} ได้กล่าวถึงคุณธรรมผู้บริหารว่า หมายถึง ความเคยชินในการประพฤติดีงามอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งตรงข้ามกับกิเลสซึ่ง หมายถึง ความเคยชินในการประพฤติผิดอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังนั้น ผู้บริหารที่มีคุณธรรมมากจึงมีกิเลสน้อยและผู้มีกิเลสมากก็จะมีคุณธรรมน้อย ผู้ที่มี คุณธรรม มากกว่ากิเลส จะได้รับการยกย่องว่าเป็นคนดี ส่วนผู้ที่มีกิเลสมากกว่าคุณธรรมจะได้รับการตำหนิว่าเป็นคนไม่ดี คุณธรรมสำหรับผู้บริหารเป็นคุณลักษณะที่เป็นความดีงามและความจริงที่มีอยู่ในตัวผู้บริหารและจะแสดงออกซึ่งพฤติกรรมหรือกระทำการกิจกรรมจากสภาพจิตที่เป็นกุศลอันจะยังประโยชน์ให้กับตนเอง ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา นักเรียน นิสิต นักศึกษา เพื่อนร่วมงาน สถานศึกษา และสังคมประเทศชาติ เช่น ผู้บริหารมีความเมตตากรุณามีความเสียสละ มีน้ำใจงาม รู้จักให้อภัย เข้าใจ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น เป็นต้น

คุณธรรมผู้บริหาร เป็นปัจจัยสำคัญที่จะสร้างความสงบสุข และความเจริญให้แก่บุคคลเป็นส่วนตัวและแก่ประเทศชาติเป็นส่วนรวมเพราะว่า คุณธรรมผู้บริหาร เป็นเครื่องช่วยให้ผู้บริหารแต่ละคนประสบความสุขและเจริญในหลายๆทาง เช่น

๑. คุณธรรม เป็นเครื่องดำรงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เราไม่ตีค่าของมนุษย์เป็นตัวเงิน แต่เราจะตีค่าด้วยคุณธรรม ผู้ที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นคนดีคือผู้ที่มีคุณธรรมเป็นคนมีคุณค่ามาก ส่วนผู้ที่ไร้คุณธรรม อาจจะถูกประณามว่าเหมือนไม่ใช่คน หรือเป็นคนมีค่าน้อย

๒. คุณธรรม ทำให้เป็นที่เคารพยำเกรง ยกย่องนับถือของคนทั่วไปคนเราจะยกย่องนับถือกันก็ด้วยคุณธรรมน้ำใจ

๓. คุณธรรม เป็นเครื่องเสริมบุคลิกภาพ เช่น ความซื่อสัตย์ทำให้คนสมบูรณ์ในความคิด จิตใจ และการกระทำเพราะไม่มีความขัดแย้งระหว่างคุณธรรมและคำพูดการเสียสละทำให้เป็นคนสมบูรณ์ คือ รักษาความพอดี ปรับดูสภาพให้มีความพอดีและเกิดปิติ

๔. คุณธรรม เป็นเครื่องเสริมสัมพันธภาพและมิตรภาพระหว่างมนุษย์ด้วยกัน เช่น ความจริงใจทำให้ความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นเป็นไปอย่างราบรื่น

^{๑๔} ธีรรัตน์ กิจจารักษ์, **คุณธรรมสำหรับผู้บริหาร**, (เพชรบูรณ์ : คณะครุศาสตร์สถาบันราชภัฏเพชรบูรณ์, ๒๕๔๒), หน้า ๖.

๕. คุณธรรม ทำให้คนเป็นสุขสร้างความสบายใจ เป็นเกราะป้องกันตัว เพราะคนที่มีคุณธรรมจะประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่ถูกที่ควร ไม่กระทำความผิด ทั้งจะเป็นที่รักของคนทั้งหลายอีกด้วย

๖. คุณธรรม เป็นเครื่องส่งเสริมความสำเร็จในชีวิตและความมั่นคงปลอดภัย ในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิต เพราะคนที่มีคุณธรรมกำกับใจนั้น จะเป็นผู้ประสบความสำเร็จในชีวิตคุณธรรมสำหรับผู้บริหารจึงมีความสำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหาร จะต้องมีความดีงามเนื่องจากสาเหตุดังต่อไปนี้

๑. คุณธรรมเป็นหัวใจของผู้บริหาร เพราะผู้บริหารเป็นผู้ปกครองคนเป็นผู้นำคนจึงต้องประพฤติตนให้สมกับที่คนทั่วไปยกย่องยอมรับนับถือ เพื่อจะได้เป็นแบบอย่างที่ดีของผู้ใต้บังคับบัญชาและสังคมทั่วไป หากผู้บริหารขาดคุณธรรม องค์กรนั้น ก็จะปั่นป่วนขาดความสงบสุข คนดีจะท้อแท้ ขาดกำลังใจ สิ้นหวัง

๒. ผู้บริหารมีบทบาทหน้าที่มากมายที่จะต้องเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับคนอื่น หรือสิ่งแวดล้อมหลากหลาย หากผู้บริหารมีคุณธรรมก็จะเกิดสันติสุข

๓. ผู้บริหารมีหน้าที่ ส่งเสริมวินัยผู้ใต้บังคับบัญชา ผู้บริหารจึงต้องเป็นผู้มีคุณธรรม และต้องมีมากกว่าผู้ใต้บังคับบัญชาด้วย

๔. ผู้บริหาร ยังทำหน้าที่เป็นตัวแทนของหน่วยงาน หากผู้บริหารมีคุณธรรมก็จะทำให้หน่วยงานมีความเจริญก้าวหน้าเป็นที่ยอมรับของสังคม หากผู้บริหารมีคุณธรรมก็จะเป็นหลักยึดของสังคมและช่วยสร้างสังคม^{๑๖}

ภาวิตา ธาราศรีสุทธิ และวิบูลย์ ไทวณะบุตร^{๑๗} ได้กล่าวถึงสังคมไทยคาดหวังว่าผู้นำที่ดีได้นั้น ควรจะต้องมีคุณธรรมในเรื่องต่อไปนี้

๑. คุณธรรมต่อตนเอง (ครองตน) ได้แก่การดำเนินชีวิตตามหลักธรรมของศาสนา คือพระพุทธศาสนา สามารถทำได้โดย ละชั่ว ทำดี ทำใจให้บริสุทธิ์ ดำเนินชีวิตในสายกลางและการดำเนินชีวิตตามครรลองของวัฒนธรรม

๒. คุณธรรมต่อผู้อื่นและสังคม (ครองคน) ได้แก่ การเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต และการทำงานรู้คนรู้ใจของคนร่วมงานเพื่อใช้งานให้เหมาะสม รู้สภาวะของคน ความต้องการของคน บุคคล ท้องถิ่นและรู้จักทันตนเอง รู้จักใช้หลักมนุษยสัมพันธ์เป็นแนวทางครองใจคนสร้างน้ำใจในการทำงาน ตระหนักในการนำความคิดและการปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาเสริมสร้างภูมิธรรม ภูมิปัญญา

^{๑๖} ธีรรัตน์ กิจจารักษ์, **คุณธรรมสำหรับผู้บริหาร**, (เพชรบูรณ์ : คณะครุศาสตร์สถาบันราชภัฏเพชรบูรณ์, ๒๕๔๒), หน้า ๒๐.

^{๑๗} ภาวิตา ธาราศรีสุทธิ และวิบูลย์ ไทวณะบุตร, **ภาวะผู้นำและจริยธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๒), หน้า ๑๐๐.

๓. คุณธรรมต่อหน้าที่การงาน (ครองงาน) ได้แก่ ความมีจิตสำนึกในความรับผิดชอบ ต่อสังคม มีความมุ่งมั่นในการบริหารองค์กร มีความมุ่งมั่นในการทำงาน

สรุปได้ว่า คุณธรรมสำหรับผู้บริหาร คือ การกระทำทุกอย่างเพื่อให้เกิดคุณแก่ตน แก่คน และแก่กิจการงานต่างๆ ซึ่งการกระทำนั้น เกิดจากการกระทำทางกาย วาจา และใจของผู้บริหาร ในทางที่ดีมีและเหมาะสม ก่อให้เกิดประโยชน์ในการบริหารงาน เป็นการครองตน ครองคน และครองงานของผู้บริหาร คุณธรรมสำหรับผู้บริหารจึงมีความสำคัญต่อผู้บริหารอย่างยิ่ง โดยเฉพาะคุณธรรม ตามแนวสังคหวัตถุ ๔ ที่อยู่ในหลักของพุทธธรรม

๒.๒. แนวคิดเกี่ยวกับสังคหวัตถุ ๔

๒.๒.๑ ความหมายของสังคหวัตถุ ๔

หลักคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ถือเป็นหลักสัจธรรมที่ผู้ศึกษาและผู้ปฏิบัติตามทุกคนย่อมสามารถรู้แจ้ง เห็นจริงได้ด้วยตนเอง และทำให้ผู้ปฏิบัติพ้นทุกข์ เข้าถึงความสุข และความบริสุทธิ์ภายในได้จริง ธรรมะของพระพุทธองค์นั้นถือเป็นความรู้อันบริสุทธิ์ เป็นธรรมะโอสถ ขนานเอกที่สามารถเยียวยารักษาจิตใจของมวลมนุษยชาติ ให้หลุดพ้นจากความโลภ ความโกรธ ความหลง เพราะเมื่อใจปราศจากสิ่งเหล่านี้ ใจย่อมสะอาดบริสุทธิ์ มีอานุภาพและเกิดเป็นความเมตตา กรุณาปราณี มีแต่ความรักความปรารถนาดีต่อกัน ซึ่งพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงตรัสไว้ในสังคหวัตถุสูตร ว่า^{๑๘}

ทานัญจะ เปยยะวัชชัญจะ อตถะจะรียา จะ ยา อีระ

สมานัตตะตา จะ ัมเมสุ ตตถะ ตตถะ ยะถา ระหัง

“การให้ทาน การพูดจาไพเราะ การประพฤติตนให้เป็นประโยชน์ในโลกนี้ความเป็นผู้มีตนสม่าเสมอใน ธรรมทั้งหลายนั้น ตามควร”^{๑๙}

ในการอยู่ร่วมกันในสังคมนั้น มนุษย์ทุกคนล้วนปรารถนาเป็นที่รักของคนรอบข้างเป็นที่ยอมรับนับถือของทุกๆ คนและปรารถนาที่จะได้ยินได้ฟังคำยกย่องสรรเสริญมากกว่าเสียงนินทาว่าร้าย พระพุทธองค์ได้ทรงสอนวิธีที่จะทำตนให้เป็นที่รักของสังคมว่า ขั้นแรก ให้ปรับที่ตัวของเราเอง ก่อน คือต้องทำตัวเราให้เป็นคนน่ารักเสียก่อน โดยการปฏิบัติตามหลักสังคหวัตถุ ซึ่งเป็นคุณธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวใจคนนั้น ประกอบด้วยหลัก ๔ ประการด้วยกัน ดังนี้^{๒๐}

^{๑๘} วจ.จตุกก. (บาลี) ๒๑/๓๒/๓๗.

^{๑๙} วจ.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๓๒/๕๑.

^{๒๐} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, (กรุงเทพมหานคร : เอส.อาร์.พรินติ้งแมส โปรดักส์ จำกัด, ๒๕๔๖), หน้า ๑๖๗-๑๖๘.

๑. ทาน การให้การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละแบ่งปัน ช่วยเหลือกันด้วยการให้สิ่งของหรือให้ความรู้และแนะนำสั่งสอนด้วยน้ำใจไมตรี มีความโอบอ้อมอารี จะช่วยผูกใจคนไว้ได้ การทำทานจะไม่สูญเปล่าผู้ที่ให้สิ่งที่ดีย่อมได้รับสิ่งที่ดีตอบแทน ดังพุทธพจน์ที่ว่า “มะนาปะทายี ละกะเต มะนาปัง”^{๒๑} แปลว่า ผู้ให้สิ่งที่น่าพอใจย่อมได้รับสิ่งที่น่าพอใจ^{๒๒} การให้ทานอาจทำได้ ๒ วิธี ด้วยกันคือ

- อามิสทาน ให้สิ่งของแก่เพื่อนหรือผู้อื่นที่ด้อยกว่ารวมทั้งการให้รางวัลต่าง ๆ เป็นต้น
- ธรรมทานหรือวิทยาทาน หมายถึง การให้ธรรม การให้ความรู้และแนะนำสั่งสอนให้รู้ตัวหรือการแนะนำให้รู้ศิลปวิทยาในการประกอบสัมมาชีพ^{๒๓} ใน ๒ อย่างนี้ ธรรมทานนั้นเป็นเลิศกว่าทานทั้งหลาย^{๒๔}

๒. ปิยวาจา หรือ เปยยะวัชชะ ความเป็นผู้มีวาจาน่ารัก พูดอย่างรักกัน วาจาเป็นที่รัก วาจาสุดดีมน้ำใจหรือวาจาซาบซึ่งใจ คือ กล่าววาจาสุภาพไพเราะอ่อนหวานมีทางเสียสละสามัคคี ซาบซึ่งใจ ทำให้เกิดไมตรีรักใคร่นับถือ ตลอดถึงคำแสดงประโยชน์ประกอบด้วยเหตุผลเป็นหลักฐานจูงใจให้นิยมยอมตาม^{๒๕} สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้ทรงตรัสเตือนพระภิกษุให้พยายามหลีกเลี่ยงถ้อยคำที่ขัดแย้งกัน^{๒๖} อันนำไปสู่การทะเลาะวิวาท^{๒๗} พระพุทธองค์ทรงตรัสถึงการพูดที่ประกอบด้วยประโยชน์ ดังปรากฏใน อภยราชกุมารสูตร ดังนี้^{๒๘}

ตถาคตรู้วาจาที่ไม่จริง ไม่แท้ ไม่ประกอบด้วยประโยชน์ และวาจานั้นไม่เป็นที่รักไม่เป็นที่ชอบใจของคนอื่น ตถาคตไม่กล่าวคำนั้น

ตถาคตรู้วาจาที่จริง ที่แท้ แต่ไม่ประกอบด้วยประโยชน์ และวาจานั้นไม่เป็นที่รักไม่เป็นที่ชอบใจของคนอื่น ตถาคตไม่กล่าวคำนั้น

ตถาคตรู้วาจาที่จริง ที่แท้ และประกอบด้วยประโยชน์ แต่วาจานั้นไม่เป็นที่รักไม่เป็นที่ชอบใจของคนอื่นในข้อนั้น ตถาคตรู้กาลที่จะกล่าววาจานั้น

ตถาคตรู้วาจาที่ไม่จริง ไม่แท้ ไม่ประกอบด้วยประโยชน์ แต่วาจานั้นเป็นที่รักเป็นที่ชอบใจของคนอื่น ตถาคตไม่กล่าววาจานั้น

^{๒๑} อง.ปญจก.(บาลี) ๒๒/๔๔/๔๕.

^{๒๒} อง.ปญจก.(ไทย) ๒๒/๔๔/๗๒.

^{๒๓} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, (กรุงเทพมหานคร : เอส.อาร์.พรินติ้งแมส โปรดักส์ จำกัด, ๒๕๔๖), หน้า ๗๑.

^{๒๔} ขุ.อิติ. (ไทย) ๒๕/๔๘/๔๗๓, ขุ.อิติ. (ไทย) ๒๕/๑๐๐/๔๗๗.

^{๒๕} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, (กรุงเทพมหานคร : เอส.อาร์.พรินติ้งแมส โปรดักส์ จำกัด, ๒๕๔๖), หน้า ๑๖๗.

^{๒๖} ขุ.ม. (ไทย) ๒๙/๖๓/๒๐๓.

^{๒๗} ม.อ. (ไทย) ๑๔/๒๓๖/๒๗๖.

^{๒๘} ม.ม. (ไทย) ๑๓/๘๖/๘๘.

ตลาคตรู้วาจาที่จริง ที่แท้ ที่ประกอบด้วยประโยชน์ และวาจานั้นเป็นที่รักเป็นที่ชอบใจของคนอื่น ตลาคตไม่กล่าววาจานั้น

ตลาคตรู้วาจาที่จริง ที่แท้ ที่ประกอบด้วยประโยชน์ และวาจานั้นเป็นที่รักเป็นที่ชอบใจของคนอื่นในข้อนี้ ตลาคตรู้กาลที่จะกล่าววาจานั้น ข้อนี้เพราะเหตุไร เพราะตลาคต มีความเอ็นดูในหมู่สัตว์ทั้งหลาย^{๒๙}

๓. **อัตถจริยา** การประพฤติประโยชน์ ทำประโยชน์แก่เขา หลักธรรมข้อนี้มุ่งสอนตน ๒ ด้าน คือ การทำตนให้เป็นประโยชน์และการทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ ตลอดถึงช่วยแก้ไขปรับปรุงส่งเสริมในทางจริยธรรม

- การทำตนให้เป็นประโยชน์ หมายถึง ทำตนให้มีคุณค่าในสังคมที่ตนอาศัยอยู่ด้วยการตั้งใจศึกษาเล่าเรียน ฝึกฝนอบรมตนให้เป็นคนเจริญด้วยความรู้ ความสามารถ มีคุณธรรม เป็นบุตรที่ดีของบิดามารดา เป็นศิษย์ที่ดีของครูอาจารย์เป็นนักเรียนที่ดีของสถานศึกษา เป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติ ตลอดจนเป็นศาสนิกชนที่ดีของพระพุทธศาสนาตลอดไป

- การทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ คือ เมื่อทำตนให้เป็นประโยชน์แล้วก็ต้องสร้างตนให้เป็นประโยชน์กับผู้อื่นด้วยการให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ไม่นิ่งดูตาย มีน้ำใจไมตรี ต่อกันบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ตามสติกำลังความสามารถ

๔. **สมานัตตตา** เอาตัวเข้าสมาน คือ การทำตนเสมอดันเสมอปลาย ตลอดถึงวางตนเหมาะสมแก่ฐานะภาวะ บุคคล เหตุการณ์และสิ่งแวดล้อม^{๓๐}

- วางตนให้เหมาะสมกับฐานะที่ตนมีอยู่ในสังคม เช่น เป็นหัวหน้าครอบครัว เป็นบิดามารดา เป็นครูอาจารย์ เป็นเพื่อนบ้าน เป็นต้น ตนอยู่ในฐานะอะไรก็วางตนให้เหมาะสมกับฐานะที่เป็นอยู่ และทำอย่างเสมอดันเสมอปลาย

- ปฏิบัติตนอย่างสม่าเสมอต่อคนทั้งหลาย ให้ความเสมอภาค ไม่เอาวัดเอาเปรียบผู้อื่นเสมอในสุขและทุกข์ คือ ร่วมสุขร่วมทุกข์กัน ร่วมรับรู้ปัญหา และร่วมแก้ปัญหาเพื่อประโยชน์ของสังคม^{๓๑}

สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ (วาสน์ วาสโน) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับสังคหวัตถุ ๔ ไว้ว่า เมื่อทุกคนต่างประพฤติสังคหวัตถุทั่วถึงกันแล้ว อย่าว่าแต่เฉพาะคน เฉพาะครอบครัว จะรักใคร่นับ

^{๒๙} กสิรา เทียนส่องใจ, “การศึกษาวิเคราะห์ห่อภัยทานเพื่อจัดการความขัดแย้งในสังคมไทยปัจจุบัน”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐)

^{๓๐} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, (กรุงเทพมหานคร : เอส.อาร์.พรินติ้งแมส โปรดักส์ จำกัด, ๒๕๔๖), หน้า ๗๑.

^{๓๑} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), **ธรรมานุญูชีวิต**, พิมพ์ครั้งที่ ๘๐, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทพิมพ์สวย จำกัด, ๒๕๕๐), หน้า ๙.

ถืออยู่เป็นสุขสบายเลย ถึงคนทั้งหมู่บ้าน ทั้งเมือง ทั้งประเทศ ทั้งโลก ก็ต้องอยู่เป็นสุขสบายตลอดไป เหมือนกัน เพราะฉะนั้นท่านจึงว่าสังคหวัตถุทั้ง ๔ อย่าง เป็นคุณสำหรับยึดเหนี่ยวน้ำใจผู้อื่นให้รักใคร่ นับถือ ช่วยเหลือกัน อย่างวิเศษแท้^{๓๒}

พระธรรมปิฎก(ป.อ. ปยุตฺโต) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับสังคหวัตถุ ๔ ไว้ว่าสังคหวัตถุ ๔ เป็นหลักการสงเคราะห์ หรือเป็นธรรมเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจคน และประสานหมู่ชนไว้ในความสามัคคี^{๓๓}

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับสังคหวัตถุ ๔ ไว้ว่าสังคหผล แปลว่า กำลังแห่งการสงเคราะห์ หรือมนุษยสัมพันธ์ ซึ่งเป็นธรรมที่สำคัญมากสำหรับนักบริหาร ผู้ทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยคนอื่นถ้านักบริหารบกพร่องเรื่องมนุษยสัมพันธ์ ก็จะไม่มีคนมาช่วยทำงาน เมื่อไม่มีใครช่วยทำงานเขาก็เป็นนักบริหารไม่ได้พระพุทธเจ้าทรงสอนหลักการสร้างมนุษยสัมพันธ์ไว้เรียกว่าสังคหวัตถุ หมายถึงวิธีผูกใจคน พระองค์ตรัสว่า รถม้าแล่นไปได้เพราะมีลิ่มสลักคอยตรึงส่วนประกอบต่าง ๆ ของรถม้าเข้าด้วยกันฉันใด คนในสังคมก็ฉันนั้น คือทำหน้าที่เป็นกาวใจเชื่อมประสานคนทั้งหลายเข้าด้วยกัน ลิ่มสลักดังกล่าวนี้คือ สังคหวัตถุนักบริหารจะสามารถผูกใจเพื่อนร่วมงาน และผู้ใต้บังคับบัญชาไว้ได้ ถ้ามีสังคหวัตถุ ๔ ประการ^{๓๔}

คุณ โทชันท์ ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับสังคหวัตถุ ๔ ไว้ว่า สังคหวัตถุ ๔ ว่าเป็นหลักผูกใจคน เป็นเหมือนมนต์รัก มนต์เสน่ห์หา เมตตา มหานิยม^{๓๕}

จากการศึกษาและค้นคว้าผู้วิจัยสรุปได้ว่า หลักสังคหวัตถุ ๔ หมายถึง เครื่องมือ หรือหลักธรรมที่ช่วยประสานคนหมู่มากให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และเป็นเครื่องช่วยขัดความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสังคม ชุมชน รวมไปถึงสถานศึกษา เพื่อทำให้คนอยู่ร่วมกันด้วยความรัก และเป็นธรรมอันจะก่อให้เกิดความผาสุกความสามัคคีในบ้านเมืองและประเทศชาตินั่นเอง

๒.๒.๒. องค์ประกอบของสังคหวัตถุ ๔

ในสังคม ในชุมชน ในสถานศึกษาที่มีคนอาศัยอยู่ร่วมกันย่อมประกอบไปด้วยบุคคลที่มีความเชื่อ ทัศนคติ และวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน และมาอยู่รวมในที่ๆเดียวกัน จึงจำเป็นต้องมีการ

^{๓๒} สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ (วาสน์ วาสโน), **สังคหวัตถุ ๔**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหา มกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๒๘), หน้า ๕๓.

^{๓๓} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), **ธรรมบุญชีวิต**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนา แห่งชาติ, ๒๕๕๐), หน้า ๓๒.

^{๓๔} พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), **พุทธวิธีการบริหาร**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหา จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙).

^{๓๕} คุณ โทชันท์, **พุทธศาสนากับชีวิตประจำวัน**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๗), หน้า ๒๕ – ๒๘.

ปกครองที่เหมาะสม เพื่อให้สังคมๆนั้นดำเนินไปด้วยความสงบเรียบร้อย และเกิดความสามัคคี สังคหวัตถุ ๔ ได้ชื่อว่าเป็นหลักธรรมทางพุทธศาสนาที่มีเครื่องมือ หรือองค์ประกอบ ซึ่งเมื่อนำปฏิบัติตามแล้ว จะทำให้ชีวิตดำเนินไปในแนวทางที่ถูกต้อง และก่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่ตนเองและสังคม องค์ประกอบเหล่านั้นได้มีนักวิชาการหลายๆท่านกล่าวไว้ ดังนี้

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของสังคหวัตถุนี้มี ๔ ประการ ได้แก่

๑. ทาน หมายถึง การให้ (โอบอ้อมอารี) นักบริหารที่ดีต้องมีน้ำใจรู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ให้ทานแก่เพื่อนร่วมงานและผู้ใต้บังคับบัญชาการให้ทานจะช่วยให้ผู้อื่นไว้วางใจได้ ดังพุทธพจน์ที่ว่า “ผู้ให้ย่อมผูกใจมิตรไว้ได้” นักบริหารอาจให้ทานได้ ๓ วิธี คือ

ก. อามิสทาน หมายถึง การให้สิ่งของแก่เพื่อนร่วมงานและผู้ใต้บังคับบัญชา โดยเฉพาะการให้เพื่อผูกใจในยามที่เขาตกต่ำหรือมีความเดือดร้อน ดังภาษิตอังกฤษที่ว่า “เพื่อนแท้คือเพื่อนที่ช่วยเหลือในยามตกยาก” การให้รางวัลหรือขึ้นเงินเดือนจัดเข้าในอามิสทาน

ข. วิทยาทาน คือ ธรรมทาน หมายถึง การให้คำแนะนำหรือสอนวิธีทำงาน ที่ถูกต้อง รวมถึงการจัดหลักสูตรพัฒนาบุคลากรหรือส่งไปศึกษาและดูงาน

ค. อภัยทาน หมายถึง การให้อภัยเมื่อเกิดข้อผิดพลาดในการทำงาน หรือล่วงเกินซึ่งกันและกัน การให้อภัยไม่ทำให้ผู้ให้ต้องสูญเสียอะไร เป็นการลงทุนราคาถูกแต่ได้ผลตอบแทนราคาสูง นั่นคือ ได้มิตรภาพกลับคืนมา และมีคนสนองงานเพิ่มขึ้นอีกคนหนึ่งมีภาษิตจีนที่ว่า “มีมิตร ๕๐๐ คน นับว่ายังน้อยเกินไป มีศัตรู ๑ คน นับว่ามากเกินไป อับราฮัม ลินคอล์น กล่าวว่า “วิธีทำลายศัตรูที่ดีที่สุด คือ เปลี่ยนศัตรูให้เป็นมิตร” เราจะทำอย่างนั้นได้ก็ต่อเมื่อเรารู้จักให้อภัย

๒. ปิยวาจา หมายถึง การพูดถ้อยคำไพเราะอ่อนหวาน (วจีไพเราะ) นักบริหารที่ดีจะรู้จักผูกใจคนด้วยคำพูดอ่อนหวาน คำพูดหยาบกระด้างผูกใจใครไม่ได้ ตามปกติคนเราจะมัดสิ่งของต้องใช้ของอ่อน เช่น เชือก หรือลวดมัด ในทำนองเดียวกันเราจะมัดใจคนได้ก็ด้วยถ้อยคำอ่อนหวาน ดังโคลงโลกนิติที่ว่า

อ่อนหวานมานมิตรล้น	เหลือหลาย
หยาบปรมีเกลอราย	เกลื่อนไกล
ดุจดวงศศิฉาย ดาวดาษ	ประดับนา
สุริยะส่องดาราไร	เมื่อร้อนแรงแสง

๓. อตถจริยา หมายถึง การทำตัวให้เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น (สงเคราะห์ประชาชน) ตรงกับคำพังเพยที่ว่า “อยู่บ้านท่านอย่านิ่งดูตาย บั้นวัวบั้นควายให้ลูกท่านเล่น” นักบริหารทำอตถจริยาได้หลายวิธี เช่น บริการช่วยเหลือยามเขาป่วยไข้ หรือเป็นประธานในงานพิธีของผู้ใต้บังคับบัญชาดังโคลงโลกนิติที่ว่า

อาศัยเรือนท่านให้	วิจารณ์
เห็นท่านทำการงาน	ช่วยพร้อม
แม้มีกิจโดยสาร	นาเวช
พายค่อยช่วยค้าจ้าง	จรดให้จนถึง

๔.สมานัตตตา หมายถึง การวางตัวสม่ำเสมอ (วางตนพอดี) เมื่อนักบริหารไม่ทอดทิ้งผู้ร่วมงานทั้งหลาย เขาจึงจะสามารถสร้างทีมงานขึ้นมาได้ นั่นคือถือคติว่า “มีทุกข์ร่วมทุกข์ มีสุขร่วมสุข” นักบริหารต้องกล้ารับผิดชอบในผลการตัดสินใจของตนเอง ถ้าผลเสียตกมาถึงผู้ปฏิบัติตามคำสั่งของตน นักบริหารต้องออกมาปกป้องคนนั้น ไม่ใช่หนีเอาตัวรอดตามลำพัง ตัวอย่างคนที่มีสมานัตตาก็คือคนที่เป็น “เพื่อนตาย” ในโคลงบทนี้

เพื่อนกิน สิ้นทรัพย์แล้ว	แห้งหนี
หาง่าย หลายหมื่นปี	มากได้
เพื่อนตาย ถ่ายแทนซี-	วาวาตม์
หายาก ผากผีใช้	ยากแท้จักหา ^{๓๖}

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่เกี่ยวกับสังคหัตถ์^{๓๖} ไว้ว่า ประกอบด้วย ทาน หมายถึง ความมีน้ำใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ แบ่งปัน ช่วยเหลือด้านเงินทุน ปัจจัยสี่ ทรัพย์สิ่งของ รวมทั้งวิชาความรู้ ศิลปวิทยาการ ปิยวาจา หมายถึง ถ้อยคำที่สุภาพ ไพเราะ อ่อนหวาน คำแนะนำชี้แจงสิ่งที่เป็นประโยชน์ มีเหตุมีผล มีหลักฐาน ชักจูงให้ประชาชนเกิดความสามัคคี ประองตอง เห็นอกเห็นใจเกื้อกูลกัน อตถจริยา หมายถึง ช่วยเหลือด้านร่างกาย และชวนชายช่วยเหลือกิจการต่างๆ บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ รวมทั้งช่วยแก้ไขปัญหา ปรับปรุงส่งเสริมด้านจริยธรรม และสมานัตตตา หมายถึง ทำตัวให้เข้ากับเขาได้ วางตนเสมอดันเสมอปลาย ให้ความเสมอภาค ปฏิบัติสม่ำเสมอต่อคนทั้งหลาย ไม่เอาเปรียบ และเสมอในสุข ทุกข์ คือ ร่วมทุกข์ร่วมสุข ร่วมรับรู้แก้ไขปัญหา เพื่อให้เกิดประโยชน์สุขร่วมกัน^{๓๗}

คุณ โทษณ์ ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่เกี่ยวกับสังคหัตถ์^{๓๖} ไว้ว่า มี ๔ หลัก คือทานมาจากคำว่า ทาน แปลว่า การให้ การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่โอบอ้อมอารี บุคคลจะเป็นที่รักใคร่เป็นที่เคารพนับถือของบุคคลอื่น “ปิ” มาจากคำว่า ปิยวาจา แปลว่า วจีไพเราะ คือ การเจรจาสนทนาด้วยถ้อยคำที่อ่อนหวาน นุ่มนวล ไพเราะ ผู้ฟังแล้วสบายหู “อะ” มาจากคำว่า อตถจริยา แปลว่าช่วยเหลือผู้อื่นหรือเรียกว่า สงเคราะห์ผู้คนโดยการกระทำหรือประพฤติสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้คนทางกาย วาจาและ

^{๓๖} พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), **พุทธวิธีกรบริหาร**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๗๐ - ๗๕.

^{๓๗} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), **ธรรมบุญชีวิต**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๐), หน้า ๑๑.

ใจ “สะ” มาจากคำว่า สมานัตตตา แปลว่า มีตนเสมอต้นเสมอปลาย คือรู้จักวางตนเหมาะสมกับฐานะที่ควรจะเป็นหรือที่ตนเป็น^{๓๘}

ปรีชา นันทาภิวัฒน์ น.อ.(พิเศษ) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่เกี่ยวกับสังคหวัตถุ ๔ ไว้ว่า สังคหวัตถุ ๔ เป็นธรรมเครื่องยึดเหนี่ยวได้แก่ ทาน คือการให้ เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ เสียสละแบ่งปัน ช่วยเหลือกันด้วยสิ่งของ ตลอดให้ความรู้แนะนำสั่งสอน ปิยวาจา คือ วาจาเป็นที่รักจากจิตที่เมตตาใจ กล่าวถ้อยคำสุภาพไพเราะอ่อนหวานทำให้เกิดความสามัคคี ตลอดถึงคำแสดงประกอบด้วยเหตุผล เป็นหลักฐานจูงใจให้นิยมยอมตาม อตถจริยา การประพฤติประโยชน์ คือชวนช่วยช่วยเหลือกิจการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ ตลอดถึงช่วยแก้ไขปรับปรุงส่งเสริมในทางจริยธรรม สมานัตตตา ความมีตนเสมอ คือ ทำตนเสมอต้นเสมอปลาย ปฏิบัติสม่ำเสมอในชนทั้งหลาย^{๓๙}

บรรเทิง พาวิจิตร ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่เกี่ยวกับสังคหวัตถุ ๔ ไว้ว่า สังคหวัตถุ ๔ ประกอบด้วย ทานะ คือ การให้ มีใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละแบ่งปัน ช่วยเหลือกันด้วยสิ่งของตลอดจนถึงให้ความรู้ และคำแนะนำสั่งสอน ปิยวาจา คือ วาจาเป็นที่รัก มีวาจาจิตที่เมตตาใจจากวาจาซึ่งกล่าวคำสุภาพไพเราะอ่อนหวานสมานสามัคคี ก่อเกิดไมตรีและความรักนับถือแสดงประโยชน์ประกอบด้วยเหตุผลเป็นหลักฐาน เป็นมูลเหตุจูงใจให้นิยมยอมตาม อตถจริยา คือ การประพฤติประโยชน์ ชวนช่วยช่วยเหลือกิจการ บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ แก้ไขปรับปรุงส่งเสริมในทางจริยธรรม สมานัตตตา คือ วางตนสม่ำเสมอ เสมอต้น เสมอปลาย ปฏิบัติสม่ำเสมอในชนทุกชั้น วางตนให้เหมาะสมแก่ฐานะ ภาวะ บุคคล เหตุการณ์ และสิ่งแวดล้อมให้ถูกต้อง^{๔๐}

สรุปได้ว่า สังคหวัตถุ ๔ ประกอบไปด้วย ทาน คือการช่วยเหลือแบ่งปัน สิ่งของเครื่องใช้ ปัจจัยที่เรามีอยู่แก่ผู้อื่นรวมถึงการให้ความรู้ทางการศึกษาที่ดีต่อผู้ได้บังคับบัญชา และมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน รวมทั้งการให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์และถูกต้อง ปิยวาจา คือ การพูดจาอ่อนหวาน สุภาพ ให้ความเป็นกันเอง ไม่พูดจาทำร้าย ส่อเสียดหรือทำให้ผู้ได้บังคับบัญชาเสียใจ ไม่ปิดเบียดความเป็นจริง รู้จักใช้คำพูดอย่างเหมาะสมกับบุคคลและสถานการณ์ เช่นผู้บริหารพึงใช้วาจาที่สุภาพอ่อนหวาน ทำให้เป็นที่รักเคารพของครูผู้ได้บังคับบัญชาทั้งหลาย อตถจริยา คือ การบำเพ็ญประโยชน์ทั้งด้านสาธารณะด้วยแรงกายที่มีอยู่ ทำตนให้เป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเองและสังคม ชุมชนและสถานศึกษาที่ตนสอนอยู่ในการช่วยเหลือกิจกรรมต่างๆ ไม่นิ่งดูเฉยหรือเลื่องงาน ส่วนสมานัตตตานี้ คือ การเอาตัวเข้าไปสมาน การวางตัวเป็นกลาง ร่วมทุกข์ร่วมสุขร่วมกัน การ

^{๓๘} คุณ โทจันทร์, พุทธศาสนากับชีวิตประจำวัน, เคยอ้างมาแล้วหน้า ๒๑

^{๓๙} ปรีชา นันทาภิวัฒน์ น.อ.(พิเศษ), พจนานุกรมหลักธรรมพระพุทธศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ดวงแก้ว, ๒๕๔๔), หน้า ๑๔๓.

^{๔๐} บรรเทิง พาวิจิตร, การปกครองตามแนวพุทธศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียน สโตร์, ๒๕๔๘), หน้า ๓๕-๓๖.

วางตัวเหมาะสมกับฐานะที่เป็นอยู่เสมอต้นเสมอปลายที่ผู้บริหารพึงกระทำต่อผู้ใต้บังคับบัญชาด้วยความรัก เปรียบเสมือนลูกคนหนึ่ง สังคหวัตถุธรรมนี้จึงหมายถึงธรรมที่ทำให้คนรักและสร้างความสามัคคีในหมู่คณะได้

๒.๒.๓. ความสำคัญของสังคหวัตถุ ๔

การใช้หลักธรรมสังคหวัตถุ ๔ ผู้วิจัยขอนำเสนอรายละเอียดดังต่อไปนี้ สังคหวัตถุ ๔ หมายถึง ธรรมะอันเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจนักเรียนประสานความสัมพันธ์อันดีงามระหว่างผู้บริหารกับครูผู้ใต้บังคับบัญชา เป็นหลักแห่งการเอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ซึ่งกันและกันเพื่อให้ผู้บริหารมีความสัมพันธ์ที่ดีกับครูผู้ใต้บังคับบัญชาได้อย่างปกติสุข เป็นหลักธรรมะที่ช่วยส่งเสริมให้เกิดความสามัคคีกันในกลุ่มคณะ ไม่ว่าจะเป็นองค์กรที่มีขนาดเล็กคือ บ้าน วัด โรงเรียนสถานศึกษาต่างๆ หรือองค์กรขนาดใหญ่คือ ประเทศชาติ ซึ่งมี ๔ องค์ประกอบ ดังต่อไปนี้

๑. ทาน คือ การเผื่อแผ่ แบ่งปัน ให้ความช่วยเหลือสงเคราะห์ทั้งทางทุนทรัพย์สิ่งของปัจจัยสี่ที่จำเป็น ไม่ว่าจะเป็น อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย หรือยารักษาโรค รวมทั้งการแบ่งปันให้ความรู้ ศิลปวิทยาการทาง รวมไปถึงความรู้ความสามารถที่เรามีอยู่ให้กับผู้อื่น

๒. ปิยวาจา คือ การใช้คำพูดหรือวาจาที่ไพเราะ ชัดเจน ไม่พูดส่งเสียดุดึงดูแคลนพูดด้วยคำที่สุภาพนอบนวล จริงใจ ไม่พูดโกหกเสแสร้ง ชี้แจงแนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ มีเหตุมีผล มีหลักฐานอ้างอิง ไม่พูดเพ้อเจ้อ บิดเบือนจากความเป็นจริง การใช้ถ้อยคำที่แสดงถึงความเห็นอกเห็นใจเข้าใจผู้อื่น พูดแล้วเกิดความสามัคคี ไม่ทะเลาะเบาะแว้งกัน

๓. อตถจริยา คือ การทำประโยชน์ให้แก่ผู้อื่น ช่วยเหลือตามกำลังแรงกายที่ตนมีอยู่ ไม่ได้ถูกบังคับ ทำด้วยความเต็มใจที่จะช่วยเหลือผู้อื่น ขวนขวายช่วยทำกิจกรรมต่างๆ ที่เป็นสาธารณะประโยชน์ มุ่งให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวม รวมทั้งช่วยเหลือชุมชนที่เราอยู่อาศัยไม่ว่าจะเป็น บ้านที่อยู่อาศัย วัดที่ไปทำบุญ โรงเรียนที่ไปสอน

๔. สมานัตตตา คือ การเอาตัวเข้าไปสมาน การวางตัวเสมอต้นเสมอปลาย หนักแน่น ให้ความเสมอภาคกับทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน ไม่เอารัดเอาเปรียบ ร่วมทุกข์ร่วมสุขช่วยเหลือเกื้อกูลกันแก้ปัญหา ช่วยกันคิดในทางสร้างสรรค์ เพื่อยังประโยชน์ให้เกิดขึ้นในสถานศึกษานั้นๆ

ด้วยหลักธรรมสังคหวัตถุ ๔ นี้ เป็นหลักธรรมที่มีความสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษา โดยเฉพาะกับครูในสถานศึกษา ซึ่งมีบทบาทในการทำหน้าที่ให้ความรู้แก่นักเรียนในชุมชน และสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในสถานศึกษา สามารถเข้าถึงปัญหาและวิถีชีวิตนักเรียนในชุมชนได้อย่างแท้จริงการใช้หลักสังคหวัตถุ ของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นการสร้างความรู้ให้กับครูในสถานศึกษา จะเป็นหลักอย่างหนึ่งที่จะช่วยให้การสอนมีความราบรื่นมากยิ่งขึ้น อันจะส่งผลให้ครูและนักเรียนในสถานศึกษามีคุณภาพ และนำไปสู่การเป็นหน่วยงานที่มีคุณภาพต่อไป ดังมีคำแนะนำต่อไปนี้

๑. เมื่อครูผู้ได้บังคับบัญชามีความเดือดร้อนไม่เข้าใจในวิชาที่สอนหรือจากเหตุผลต่างๆ ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความช่วยเหลือ หมายถึง การให้ความรู้ที่กระจ่างและเข้าใจง่ายเป็นธรรมชาติ เพื่อให้ครูผู้ได้บังคับบัญชามีความเข้าใจและเกิดความเคารพและศรัทธาในตัวผู้บริหารที่ดีขึ้น

๒. เมื่อครูผู้ได้บังคับบัญชามีความเดือดร้อนไม่เข้าใจในวิชาที่สอนหรือจากเหตุผลต่างๆ ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความช่วยเหลือ ฟังใช้วาจาที่สุภาพอ่อนหวานให้คำแนะนำอย่าถูกต้อง พุดจากกับครูผู้ได้บังคับบัญชาด้วยความไพเราะน่าฟังและเป็นกันเอง

๓. เมื่อครูผู้ได้บังคับบัญชาเกิดปัญหากับทางบ้านหรือปัญหาที่ไม่เข้าใจที่อาจจะเกิดจากปัญหาต่างๆ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเข้าไปดูแล ขวนขวายช่วยเหลืออย่างเต็มกำลังความสามารถ เพื่อให้ครูผู้ได้บังคับบัญชาเกิดความสบายใจเหมือนไม่ได้อยู่คนเดียว

เมื่อครูผู้ได้บังคับบัญชามีปัญหาที่ไม่เข้าใจกันในสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเข้าไปช่วยแก้ไขปัญหา โดยให้ความเสมอภาคและเท่าเทียมกัน

ดังนั้นการนำหลักธรรมสังคหวัตถุ ๔ มาใช้จะช่วยส่งเสริมให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้บริหารสถานศึกษากับครูผู้ได้บังคับบัญชาที่อยู่ในความดูแล ซึ่งจะส่งผลให้การบริหารงานเป็นไปด้วยความราบรื่น สามารถระบุและแก้ไขปัญหได้ตามความต้องการและส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจกัน

๒.๓ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับของผู้บริหารสถานศึกษา

๒.๓.๑ ความหมายของผู้บริหารสถานศึกษา

ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อการบริหารอย่างมาก เพราะสถานศึกษาเป็นระบบของระบบการศึกษาและระบบต่างๆในโรงเรียน มีนักวิชาการได้ให้ความหมาย เกี่ยวกับผู้บริหารสถานศึกษา ไว้ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ^{๔๑} ได้ให้ความหมายว่า ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง บุคลากรวิชาชีพ ที่รับผิดชอบในตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา แต่ละแห่งทั้งของรัฐและเอกชน

นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์^{๔๒} ได้ให้ความหมายว่า ผู้บริหารสถานศึกษา คือผู้ที่อยู่ในฐานะผู้มีตำแหน่งเป็นหัวหน้าทีม ในการจัดการศึกษาในโรงเรียน ตามพระราชกฤษฎีการะเบียบข้าราชการครู พ.ศ.๒๕๒๐ กำหนดตำแหน่งไว้ในมาตรา ๔ (ข) ให้มีหน้าที่บริหารและให้การศึกษา กำหนดตำแหน่งไว้เป็น ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการโรงเรียน

^{๔๑} สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ , พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ , (กรุงเทพมหานคร : บริษัทพรทิพการพิมพ์จำกัด, ๒๕๔๒), หน้า ๔.

^{๔๒} นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์, ก้าวเข้าสู่ผู้บริหารการศึกษา , (กรุงเทพมหานคร : บริษัทพิพิธการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๔๐), หน้า ๘๗.

โรเบิร์ต ไฟร์ (Robert Fire)^{๔๓} ได้ให้ความหมายว่า ผู้บริหารสถานศึกษา คือ ผู้ที่มีหน้าที่ ๔ ประการ ดังต่อไปนี้

๑. การให้โอกาสทางการศึกษา และปรับปรุงการศึกษาในโรงเรียนหรือการบริหารงานวิชาการ
๒. การบริหารงานบุคลากรในโรงเรียน
๓. การบริหารงานที่เกี่ยวกับชุมชน และการประชาสัมพันธ์โรงเรียน
๔. การบริหารงานเกี่ยวกับอาคารสถานที่ ธุรการ การเงินและการให้บริการ

บลูม (Bloom's)^{๔๔} ได้ให้ความหมายว่าผู้บริหารสถานศึกษา คือ ผู้ที่ทำหน้าที่ ๘ ด้านดังต่อไปนี้

๑. ด้านการเรียนการสอน และพัฒนาหลักสูตร
๒. ด้านการบริหารนักเรียน
๓. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
๔. ด้านการบริหารงานบุคคล
๕. ด้านอาคารสถานที่
๖. ด้านบริการชุมชน
๗. ด้านการจัดโครงสร้างและการบริหารงาน
๘. ด้านการบริหารงบประมาณ

สรุปจากการที่ผู้วิจัยได้กล่าวมา ความหมายของผู้บริหารสถานศึกษานั้นคือผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบ วางแผนการปฏิบัติงาน กำหนดวิธีการดำเนินงาน ด้านวิชาการ ธุรการ กิจกรรมควบคุมการเรียนการสอน จัดระเบียบ ให้เป็นไปตามระเบียบโดยการนำเทคนิคใหม่ๆทางการศึกษามาใช้และเผยแพร่ เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน พัฒนาโรงเรียนและชุมชนรวมถึงตนเองด้วย โดยที่ผู้บริหารจะประสบความสำเร็จในการทำงานนั้น ผู้บริหารต้องมีสังคหวัตถุ ๔ คือ มีทาน ปิยวาจา อุตถจริยา สมานัตตตา ที่ตั้งมั่นอยู่ในความยุติธรรมและให้ความเสมอภาค

^{๔๓} โรเบิร์ต ไฟร์ (Robert Fire), อ้างใน ชาญ สีหาราช , “ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกรปฏิบัติงานและคุณธรรมของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดเลย”, **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๒), หน้า ๒๖.

^{๔๔} บลูม (Bloom's), อ้างใน อรรถนพ จินะวัฒน์ , “การนำเสนอโปรแกรมการพัฒนาผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด กรมสามัญศึกษา”, **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , ๒๕๓๙), หน้า ๓๓.

๒.๑.๒ คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา

ได้มีนักการศึกษา นักบริหาร เสนอแนวคิดและผลงานที่เกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้บริหารหลายประการ ดังนี้

เฮนรี ฟาโยล (Henry Fayol)^{๔๕} ได้กล่าวถึงคุณลักษณะสมบัติของผู้บริหาร ไว้หลายด้าน ได้แก่ ๑) มีกายภาพ (physical) สมบูรณ์แข็งแรง ๒) มีจิตภาพ (mental) มั่นคง และเข้าใจในบุคคลอื่นๆ ๓) มีคุณธรรม (moral) ในการปฏิบัติงาน ๔) มีความใฝ่ที่จะศึกษาหาความรู้ (educational) อยู่เสมอ ๕) มีความรู้ในวิชาการ (technical) เฉพาะในวิชาชีพ และภาระหน้าที่ (function) ๖) มีความปรารถนาที่จะมีประสบการณ์ (experience) จากงานต่างๆ

พน์ส หันนาคินท์^{๔๖} ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของผู้บริหารไว้หลายประการ ได้แก่ ๑) มีสุขภาพดี ๒) มีความเฉลียวฉลาด ๓) มีอารมณ์มั่นคง มีความเป็นผู้ใหญ่ ๔) มีความประพฤติดี มีคุณธรรมสูง ๕) ความสามารถในการแสดงออกซึ่งความคิดสามารถพูดให้คนอื่นเข้าใจ ๖) คุณลักษณะอื่นๆ เช่น ไม่เห็นแก่ตัว ความเกรงใจผู้อื่น ความมีไหวพริบ

นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์^{๔๗} ได้กล่าวถึงคุณลักษณะและคุณสมบัติที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียน น่าจะประกอบด้วย

๑) คุณลักษณะทางด้านวิชาการ ได้แก่ด้านวิชาชีพ ด้านความรู้ทั่วไป และ ด้านประสบการณ์ของผู้บริหาร

๒) คุณลักษณะทางด้านบุคลิกภาพของผู้บริหาร ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจอารมณ์ สังคม และสิ่งแวดล้อม

๓) คุณลักษณะทางการปฏิบัติงาน ได้แก่สติปัญญาความรับผิดชอบ การมีส่วนร่วม ความสามารถในการจูงใจคน การตัดสินใจ การประสานงาน

พรนิภา ลิ้มพยอม^{๔๘} ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของผู้บริหารว่า การบริหารจัดการศึกษาจะประสบความสำเร็จในการพัฒนาคุณภาพครูได้นั้นย่อมต้องการผู้บริหารที่มีคุณภาพ มีทักษะที่สำคัญ ๓ ประการ คือ

^{๔๕} เฮนรี ฟาโยล (Henry Fayol), อ้างถึงใน ปรีชา ชันธไพรศรี, “คุณธรรมของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียน ผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียน และครู ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา”, *ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๓๕), หน้า ๑๑.

^{๔๖} พน์ส หันนาคินท์, *หลักการบริหารโรงเรียน*, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์วัฒนาพานิช, ๒๕๒๙), หน้า ๗๐ – ๗๒.

^{๔๗} นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์, *ก้าวเข้าสู่ผู้บริหารการศึกษา*, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทบพิตรการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๔๐), หน้า ๓๙.

^{๔๘} พรนิภา ลิ้มพยอม, *การพัฒนาระบบบริหารโรงเรียน*, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์วัฒนาพานิช, ๒๕๒๙), หน้า ๗๐ – ๗๒.

- ๑) ทักษะความคิด ผู้บริหารจะต้องมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการพัฒนาวิชาการ
- ๒) ทักษะทางมนุษยสัมพันธ์ ผู้บริหารจะต้องสร้างความสัมพันธ์และให้ความช่วยเหลือในการทำงานร่วมกับครู
- ๓) ทักษะทางเทคนิค ผู้บริหารจะต้องใช้ความรู้ความสามารถและวิธีการเทคนิคต่าง ๆ กระตุ้นและยกระดับความสามารถของครูให้เกิดการเรียนรู้ไปสู่ความก้าวหน้าในอาชีพ

สแตท (State)^{๔๘} ได้กล่าวถึงลักษณะของผู้บริหารที่ดีควรประกอบด้วยคุณสมบัติต่อไปนี้

- ๑) การคำนึงถึงมาตรฐานในการทำงาน
- ๒) การเป็นที่พึ่งของคนอื่นได้
- ๓) กล้าคิด
- ๔) กล้าเสี่ยง และกล้าทำ
- ๕) มีความรับผิดชอบ
- ๖) มีความสามารถในการแบ่งงานให้ผู้อื่นทำ
- ๗) มีวินัยในตนเอง
- ๘) มีมนุษยสัมพันธ์
- ๙) มีความสามารถในการสื่อความคิด

สรุปจากการที่ผู้วิจัยได้กล่าวมาเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้บริหารจะเห็นว่าได้ว่า ผู้บริหารจะต้องเป็นบุคคลที่มีปัญญา ประกอบไปด้วยการเป็นผู้มีความรู้ มีความสามารถ และมีความฉลาด กล้าคิดกล้าทำและกล้าที่จะตัดสินใจ มีความคิดที่ริเริ่ม มีคุณธรรมด้านสังคหวัตถุ ๔ ได้แก่ ทาน คือ การให้คำแนะนำ ปิยวาจา คือ คำพูดที่อ่อนหวานน่าฟัง อตถจริยา คือ เป็นผู้ที่ทำประโยชน์แก่คนหมู่มาก และสมานัตตตา คือ เป็นผู้วางตัวเสมอต้นเสมอปลาย รวมไปถึงความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ สุจริตเห็นแก่ส่วนรวม มีมนุษยสัมพันธ์ ได้แก่ความเสียสละ ความรักปรารถนาดีช่วยเหลือผู้อื่น ตลอดจนเป็นผู้นำได้เป็นอย่างดี

^{๔๘} พรนิภา ลิ้มพะยอม, “การพัฒนาคุณภาพครูภายใต้วิสัยทัศน์ของผู้บริหาร”, (วารสารข้าราชการครู, ๒๕๔๒), หน้า ๗ – ๙.

^{๔๙} สแตท (State), อ้างถึงใน อรรถพ จินะวัฒน์, “การนำเสนอโปรแกรมการพัฒนาผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๙), หน้า ๔๓ – ๔๔.

๒.๓.๓. พฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา

ได้มีนักการศึกษา และนักบริหารเสนอแนวคิดเกี่ยวกับ พฤติกรรมของผู้บริหาร สรุปได้ดังนี้

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน^{๕๐} ได้ให้ความหมายว่า พฤติกรรม หมายถึง การกระทำหรืออาการที่แสดงออกทางกล้ามเนื้อ ความคิดและความรู้สึก เพื่อตอบสนองต่อสิ่งเร้า

กิริติ บุญเจือ^{๕๑} ได้ให้ความหมายว่า พฤติกรรม คือ การกระทำทุกอย่างของมนุษย์และสัตว์ ถ้ามีมีโนธรรมเข้าแทรกเรียกว่าความประพฤติ ถ้าไม่มีมีโนธรรมเข้าแทรกเรียกว่าพฤติกรรมศีลธรรม อย่าปนกับความประพฤติผิดศีลธรรมหรือทุจริต ซึ่งเป็นความประพฤติที่ฝ่าฝืนมีโนธรรม

โรเบิร์ต โอเวนส์ (Owens, Robert G.)^{๕๒} ได้ให้ความหมายว่า พฤติกรรมผู้นำที่แสดงออกต่อสภาพแวดล้อม ที่ปรากฏโดยทั่วไปจะเป็นเครื่องชี้ให้เห็นว่าผู้นำคนนั้นมีคุณสมบัติของความเป็นผู้นำมากน้อยเพียงใด

สุเมธ เตียววิศเรศ^{๕๓} ได้ให้ความหมายว่า พฤติกรรม คือ กริยาอาการที่แสดงออกหรือปฏิกิริยาโต้ตอบที่เกิดได้ เมื่อเผชิญกับสิ่งเร้า ซึ่งจะออกมาจากภายนอก หรือภายในร่างกายก็ได้ ทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์กระทำหรือรู้สึก ผู้อื่นจะเห็นหรือไม่ก็ตาม ถือได้ว่าเป็นพฤติกรรมทั้งสิ้น จากนิยามดังกล่าวจะเห็นได้ว่า พฤติกรรมของมนุษย์จะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อมีสิ่งเร้า กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ มนุษย์ได้แสดงพฤติกรรมออกมาเนื่องจากเกิดแรงจูงใจที่จะตอบสนองความต้องการในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือมีเป้าหมายอย่างใดอย่างหนึ่ง

สุรรัตน์ ศิลปอนันต์^{๕๔} กล่าวว่า การเป็นผู้นำหรือนักบริหารที่มีประสิทธิภาพจะต้องเป็นทั้งผู้บริหารและผู้นำ ผู้นำสามารถสร้างได้พัฒนาได้ ความสามารถในการนำที่ดีเกิดจากหลายฐาน เช่น ความเชี่ยวชาญเชิงเทคนิค ความสามารถในการทำงานให้งานสำเร็จ การมีคุณสมบัติที่คนเคารพนับถือได้ และความสามารถในการฝึกและพัฒนาผู้อื่นโดยที่เขาเองอยากจะทำ และยังให้ทัศนะเกี่ยวกับพฤติกรรมนักบริหารไว้ ๑๐ ประการ คือ

๑. นักบริหารจะต้องมั่นคง ยุติธรรม โดยไม่ลืมหืมเรื่องสถานการณ์และรู้จักยืดหยุ่น

^{๕๐} พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, (กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๓๙), หน้า ๕๘๓.

^{๕๑} กิริติ บุญเจือ, **ชุดพื้นฐานปรัชญาจริยศาสตร์สำหรับผู้เริ่มเรียน**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิชจำกัด, ๒๕๓๒), หน้า ๓.

^{๕๒} Owens, Robert G. **Organizational Behavior in School**. Englewood Cliffs : Prentice-Hall , 1970. P 120.

^{๕๓} สุเมธ เตียววิศเรศ, **พฤติกรรมผู้นำทางการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร : ศิลปาบรรณาการ, ๒๕๒๗), หน้า ๑.

^{๕๔} สุรรัตน์ ศิลปอนันต์, **ผู้นำ-ผู้บริหาร**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิชจำกัด, ๒๕๒๓), หน้า

๒. นักบริหารจะต้องใช้ประสบการณ์และความสามารถของผู้อื่นให้เป็นประโยชน์
๓. นักบริหารต้องไม่โอ้อวดอำนาจเพราะคนเขาทำงานกับท่านไม่ใช่เขาทำงานให้ท่าน
๔. นักบริหารต้องยอมรับข้อผิดพลาดของตนเอง ไม่โยนความผิดให้ผู้อื่น
๕. นักบริหารต้องตรงไปตรงมา แม้บางครั้งจะต้องทนต่อความเจ็บปวดก็ตาม ต้องบอกถูกผิด ยกย่อง สรรเสริญเป็น
๖. นักบริหารต้องเป็นคนเสมอต้นเสมอปลาย ไม่มีใครอยากตามผู้นำที่ไม่คงเส้นคงวา
๗. นักบริหารต้องริเริ่มทำเอง หัดแปลงความคิดออกมาเป็นการกระทำ ทำให้ผู้อื่นชื่นชมยอมรับให้ได้
๘. นักบริหารต้องไม่กลัวที่จะฝึกผู้ช่วยไว้แทนตำแหน่งเมื่อท่านเลื่อนสูงขึ้นไป โดยที่ไม่เก่งคนเพียงเดียว
๙. บอกให้เขารู้ ไม่เก็บเรื่องเสียบบิดมิด ให้เขารู้ว่าอะไรเป็นอะไร ให้ความมั่นใจแก่เพื่อนร่วมงาน
๑๐. นักบริหารต้องอ่าน-เขียนเสมอ ๆ ต้องใช้ความรู้ เทคนิค แนวคิดใหม่ๆ เพื่อความก้าวหน้ายิ่ง ๆ ขึ้นไป

สรุปจากการที่ผู้วิจัยได้กล่าวมาพฤติกรรมของผู้บริหาร คือ การกระทำหรือการแสดงในสิ่งต่างๆ ที่ออกมาทาง กาย และวาจา บุคลิกท่าทางของผู้บริหารที่ได้แสดงออกเพื่อให้เกิดความร่วมมือในการปฏิบัติงานจากผู้ร่วมงานและใช้ทรัพยากรให้เกิดประสิทธิภาพในลักษณะต่างๆ โดยบ่งบอกและชี้ให้เห็นถึงคุณลักษณะความเป็นผู้นำ ผู้อำนวยการความสะอาด และเป็นผู้กระตุ้นให้ผู้อื่นทำงานตามบทบาทหน้าที่ โดยได้รับผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ได้รับอย่างมีประสิทธิภาพ

๒.๔ บริบทโรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๔๒ อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ ๗ โรงเรียน

๒.๔.๑. ประวัติโรงเรียนนครสวรรค์^{๕๕}

โรงเรียนนครสวรรค์ ตั้งอยู่เลขที่ ๑๗๓ ถนนมาตุลี ตำบลปากน้ำโพ อำเภอเมือง นครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ รหัสไปรษณีย์ ๖๐๐๐๐

โทรศัพท์ ๐-๕๖๒๒-๑๑๕๑ โทรสาร ๐-๕๖๒-๒๗๑๑ ต่อ ๑๒๐

E-mail : nssc@nssc.ac.th Website : www.nssc.ac.th

สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๔๒

^{๕๕} คณะผู้บริหารโรงเรียนนครสวรรค์, “เอกสารรายงานพัฒนาคุณภาพการศึกษา ประจำปีการศึกษา ๒๕๕๔”, (นครสวรรค์ : สำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๕๔) (อัดสำเนา).

เปิดสอนตั้งแต่ระดับ มัธยมศึกษาตอนต้น ถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

เนื้อที่ ๓๘ ไร่ ๒ งาน ๗๘ ตารางวา

เขตพื้นที่บริการ คือ ในเขตเทศบาลนครนครสวรรค์ ยกเว้นฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยา

ประวัติโรงเรียน

โรงเรียนนครสวรรค์ จัดตั้งขึ้นเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. ๒๔๔๘ โดยพระครูธรรมฐิติวงศ์ เจ้าอาวาสวัดโพธาราม จังหวัดนครสวรรค์ โดยมีชื่อว่า “โรงเรียนธรรมฐิติวงศ์วิทยา” ใช้ศาลาการเปรียญเป็นสถานที่เรียน มีนักเรียนจำนวน ๒๓ คน ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๕๖ ทางราชการได้อนุมัติงบประมาณสร้างอาคารเรียนใหม่ แยกออกจากศาลาการเปรียญเป็นโรงเรียนเอกเทศ เมื่อสร้างอาคารเรียนเสร็จเปิดทำการสอนได้เพียง ๙ เดือน ก็เกิดเพลิงไหม้อาคารเรียนเสียหายมาก กระทรวงธรรมการ จึงได้อนุมัติงบประมาณ จำนวน ๓,๐๐๐ บาท และได้ย้ายสถานที่จากวัดโพธาราม มาอยู่ที่ใหม่บริเวณวัดหัวเมือง (ปัจจุบันคือวัดนครสวรรค์) จัดการเรียนการสอนจนถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จนถึงปี พ.ศ. ๒๕๐๑ กระทรวงศึกษาธิการอนุมัติให้ ทำการสอนในระดับชั้นเตรียมอุดมศึกษา จึงเปลี่ยนชื่อเป็น “โรงเรียนนครสวรรค์” แล้วย้ายสถานที่ตั้งโรงเรียนมาอยู่ในบริเวณป่าสักเชิงเขาบกอันเป็นสถานที่ตั้งของโรงเรียนในปัจจุบัน

โรงเรียนนครสวรรค์ ณ ป่าสักเชิงเขาบกนี้ เดิมเป็นที่ดินของราชพัสดุ เต็มไปด้วยต้นสักที่อุดมสมบูรณ์ ประชาชนปลูกที่อยู่อาศัยกันเพื่อหาของป่า พระยาอรรณพวิสุนทร ดำรงตำแหน่งสมุหเทศาภิบาลในขณะนั้น พร้อมด้วยขุนวิวรรณ์สุขวิทยา และอาจารย์เกษม พุ่มพวง ได้ร่วมกันจับจองไว้ เพื่อจะใช้เป็นสถานที่สร้างโรงเรียนเกษตรกรรมแห่งใหม่ (เดิมอยู่ที่สถาบันราชภัฏนครสวรรค์ปัจจุบันนี้) แต่การสร้างโรงเรียน ต้องระงับลงเนื่องจากพระยาอรรณพวิสุนทรย้ายไปเนื่องจากมีการยุบมณฑลนครสวรรค์ อย่างไรก็ตามยังถือว่าบริเวณป่าสักเป็นของกระทรวงศึกษาธิการอยู่

ในวันที่ ๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๙ จอมพล ป.พิบูลสงคราม ซึ่งดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี พร้อมด้วย หลวงบุรกรรมโกวิท ได้มีพระราชกฤษฎีกาที่จังหวัดนครสวรรค์ ขุนวิวรรณ์สุขวิทยา จึงได้พูดปรารภกับจอมพล ป. พิบูลสงครามว่า โรงเรียนนครสวรรค์ ซึ่งตั้งอยู่ในบริเวณวัดหัวเมืองมีพื้นที่ แคบมาก ต้องการย้ายมาอยู่ในบริเวณป่าสักเชิงเขาบก และได้รับการเห็นชอบจากนายกรัฐมนตรี ดังนั้น ขุนวิวรรณ์สุขวิทยา จึงได้นำเรื่องเสนอ ม.ล.ปิ่น มาลากุล รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อของบประมาณก่อสร้าง ได้รับงบประมาณจำนวน ๔ ล้านบาท แต่ยังไม่ทันดำเนินการก็เกิดการปฏิวัติ ภายหลังขุนวิวรรณ์สุขวิทยา และนายอวยชัย ธนศรี ซึ่งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพร้อมด้วยนายโชติ สุวรรณชิน ครูใหญ่โรงเรียนนครสวรรค์ในขณะนั้น ได้ริเริ่มดำเนินการสร้างต่อ แต่เนื่องจากเทศบาลเมืองนครสวรรค์ ประสงค์จะใช้ที่บริเวณนี้ก่อสร้างสวนสาธารณะ ผู้ริเริ่มก่อสร้างโรงเรียนจึงประสานงานขอความร่วมมือจากศิษย์เก่า ศิษย์ปัจจุบัน ผู้ปกครอง และประชาชนเรียกร้องด้วยการ

เขียนข้อความและเดินขบวนอย่างสงบในตลาดปากน้ำโพ ขอใช้บริเวณป่าสักเป็นสถานที่ก่อสร้างโรงเรียน จนในที่สุดได้รับการอนุญาตจากทางราชการ

การก่อสร้างโรงเรียนครั้งนี้ กระทรวงศึกษาธิการ ได้อนุมัติงบประมาณสร้างรั้วและบ้านพักครูจำนวน ๒ หลัง เป็นเงิน ๑๐๐,๐๐๐ บาท ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๐๕ จึงอนุมัติงบประมาณ ๘๐๐,๐๐๐ บาท สร้างอาคารไม้ ๒ ชั้น จังหวัดและกรมการศึกษาพร้อมด้วยพ่อค้าประชาชนเห็นว่าควรสร้างอาคารเป็นตึก จึงได้แต่งตั้งคณะกรรมการ โดยมี นายสวัสดิวงศ์ ปฏิทัศน์ ผู้ว่าราชการจังหวัดนครสวรรค์ เป็นประธาน

กรรมการ ร่วมกับอาจารย์โชติ สุวรรณชิน และผู้ใหญ่อีกหลายคน ได้จัดหาเงินงบประมาณในการก่อสร้างจากผู้มีจิตศรัทธา ได้เงินจำนวน ๖๐๐,๐๐๐.๐๐ บาท สมทบกับงบประมาณที่ได้รับก่อสร้างอาคารเรียน หลังแรกโดยทำพิธีวางศิลาฤกษ์ ในวันที่ ๒๑ กันยายน พ.ศ. ๒๕๐๔ โดยมี ม.ล.ปิ่น มาลากุล รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ เป็นประธานในพิธีวางศิลาฤกษ์

โรงเรียนนครสวรรค์ในพื้นที่ใหม่และเป็นที่ตั้งของโรงเรียนในปัจจุบัน คือ เลขที่ ๑๗๓ ถนนมาตุลี อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ พื้นที่ทั้งหมด ๓๘ ไร่ ๒ งาน ๗๘ ตารางวา มีอาจารย์โชติ สุวรรณชิน เป็นผู้บริหารโรงเรียนคนแรก และได้พัฒนามาเป็นลำดับ จนกระทั่งในปี พ.ศ. ๒๕๑๑ ได้เข้าโครงการโรงเรียนมัธยมศึกษาแบบประสม (คมส.) รุ่นแรก เปิดทำการสอนทั้งวิชาสามัญและสายอาชีพ ให้นักเรียนเลือกเรียนตามความสนใจและความสามารถ ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๒๑ ได้ใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช ๒๕๒๑ และในปี พ.ศ. ๒๕๒๔ ได้ใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช ๒๕๒๔ เมื่อกระทรวงศึกษาธิการได้ปรับปรุงหลักสูตรใหม่ โรงเรียนได้รับเลือกให้เป็นโรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตรในปี พ.ศ. ๒๕๓๑ โดยเริ่มใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช ๒๕๒๑ ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๒๒ และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช ๒๕๒๔ ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๓๓ ในปี พ.ศ. ๒๕๓๓ จนถึงปี พ.ศ. ๒๕๔๔ ในปี พ.ศ. ๒๕๔๕ ได้รับคัดเลือกให้เป็นโรงเรียนแกนนำในการจัดทำและใช้หลักสูตรสถานศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. ๒๕๔๔ นอกจากนั้นในปี พ.ศ. ๒๕๓๖ โรงเรียนได้รับคัดเลือกให้จัดการเรียนการสอน ๒ โครงการ คือ โครงการลงทะเบียนเรียนตามเวลาและความสามารถในการชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ลบส.) โดยนักเรียนสามารถเลือกลงทะเบียนเรียนให้จบหลักสูตรก่อน ๓ ปี และโครงการส่งเสริมความสามารถด้านคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ในโรงเรียนมัธยมศึกษา ซึ่งกรมสามัญศึกษาคัดเลือกเขตการศึกษาละ ๑ โรงเรียน ต่อมาได้จัดให้มีการเรียนการสอนโครงการดาวรุ่งมุ่งโอลิมปิก ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยรับนักเรียนที่มีความสามารถตามเกณฑ์เข้าเรียนตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ในปี พ.ศ. ๒๕๔๕ ได้รับคัดเลือกให้เป็นโรงเรียนร่วมพัฒนาในการจัดทำ และใช้หลักสูตรสถานศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

พุทธศักราช ๒๕๔๔ ของกระทรวงศึกษาธิการ โดยได้จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาตั้งแต่ปีการศึกษา ๒๕๔๕ เป็นต้นมา ในปีการศึกษา ๒๕๕๒ ได้รับคัดเลือกเป็นโรงเรียนแกนนำการใช้หลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ และในปีการศึกษา ๒๕๕๓ ได้รับการคัดเลือกให้เข้าร่วม โครงการ Spirit of Asian โดยให้จัดตั้งเป็นศูนย์อาเซียนศึกษา และโครงการพัฒนาคุณภาพการศึกษา สู่มาตรฐานสากล

โรงเรียนนครสวรรค์จัดแผนผังอาคารเรียนตามแผนผังของกรมสามัญศึกษา(เดิม) ประกอบด้วย อาคารเรียนจำนวน ๘ หลัง ๗๖ ห้องเรียน มีอาคารประกอบเป็นโรงฝึกงาน จำนวน ๒ หลัง หอประชุม จำนวน ๑ หลัง อาคารโสตทัศนศึกษา จำนวน ๑ หลัง โรงพลศึกษา จำนวน ๑ หลัง และอาคารว่ายน้ำ จำนวน ๑ หลัง โรงเรียนจัดแผนภูมิการบริหารงานโรงเรียนออกเป็น ๔ กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มบริหารวิชาการ กลุ่มบริหารงบประมาณ กลุ่มบริหารบุคคล และกลุ่มบริหารทั่วไป โดยคณะกรรมการฝ่ายบริหารโรงเรียน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนทำหน้าที่กำกับดูแลการบริหารงานให้เป็นไปตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการ รวมทั้งมีสมาคมศิษย์เก่าฯ สมาคมผู้ปกครองและครูโรงเรียนนครสวรรค์ ให้การสนับสนุนการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน

๒.๔.๑.๑. ข้อมูลนักเรียน (ณ วันที่ ๑๐ มิถุนายน ๒๕๕๔)

๑) จำนวนนักเรียนในเขตพื้นที่บริการทั้งสิ้น ๔,๓๓๘ คน

๒) จำนวนนักเรียนในโรงเรียนทั้งสิ้น ๔,๓๓๘ คน จำแนกตามระดับชั้นที่เปิดสอน

ตารางที่ ๒.๑ จำนวนห้องเรียน จำนวนนักเรียน จำแนกตามระดับชั้นและเพศ

ระดับชั้นเรียน	จำนวนห้อง	เพศ		รวม	เฉลี่ยต่อห้อง
		ชาย	หญิง		
มัธยมศึกษาปีที่ ๑	๑๔	๓๐๙	๓๙๐	๖๙๙	๔๙.๙๒
มัธยมศึกษาปีที่ ๒	๑๔	๓๔๗	๓๙๕	๗๔๒	๕๓.๐๐
มัธยมศึกษาปีที่ ๓	๑๔	๓๔๒	๓๘๘	๗๓๐	๕๒.๑๔
รวม	๔๒	๙๙๘	๑,๑๗๓	๒,๑๗๑	
มัธยมศึกษาปีที่ ๔	๑๕	๓๖๔	๔๐๗	๗๗๑	๕๑.๔๐
มัธยมศึกษาปีที่ ๕	๑๕	๓๒๓	๓๗๘	๗๐๑	๔๖.๗๓
มัธยมศึกษาปีที่ ๖	๑๕	๓๓๐	๓๖๕	๖๙๕	๔๖.๓๓
รวม	๔๕	๑,๐๑๗	๑,๑๕๐	๒,๑๖๗	
รวมทั้งหมด	๘๗	๒,๐๑๕	๒,๓๒๓	๔,๓๓๘	

๒.๔.๑.๒. ข้อมูลครูและบุคลากร

ครูประจำการ

ตารางที่ ๒.๒ จำนวนกลุ่มสาระการเรียนรู้ จำนวนครู จำแนกตามระดับวุฒิและเพศ

ประเภทบุคลากร	เพศ		ระดับการศึกษาสูงสุด				รวม
	ชาย	หญิง	ต่ำกว่า ป.ตรี	ป.ตรี	ปริญญาโท	ป.เอก	
ผู้อำนวยการ	-	๑	-	-	๑	-	
รองผู้อำนวยการ	๓	๑	-	-	๔	-	
ข้าราชการครู	๖๔	๑๐๘	-	๘๗	๘๓	๒	
ครูอัตราจ้าง	๕	๑๒	-	๑๗	-	-	
ลูกจ้างประจำ	-	-	-	-	-	-	
ลูกจ้างชั่วคราว	-	-	-	-	-	-	
รวม	๗๒	๑๒๒	-	๑๐๔	๘๘	๒	

๒.๔.๑.๓. ข้อมูลอาคารสถานที่

โรงเรียนมีอาคารทั้งสิ้น ๑๗ หลัง แบ่งออกเป็นอาคารเรียน ๘ หลัง อาคารประกอบ ๙ หลัง พื้นที่ปฏิบัติงาน/นันทนาการ ได้แก่

- สนามฟุตบอล	๑	สนาม
- สนามบาสเกตบอล	๒	สนาม
- สระว่ายน้ำ	๑	หลัง
- สนามตระกร้อ	๑	สนาม
- สนามวอลเลย์บอล	๒	สนาม
- สนามเปตอง	๒	สนาม
- สนามแบดมินตัน	๑	สนาม
- เครื่องออกกำลังกาย	๓๐	ชิ้น
- โต๊ะ-เก้าอี้พักผ่อน	๒๐๐	ชุด
- ลานอเนกประสงค์	๔	แห่ง

๒.๔.๑.๔. วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย อัตลักษณ์ และเอกลักษณ์ของสถานศึกษา

วิสัยทัศน์

“คุณธรรมนำความคิด ผลผลิตเลิศวิชาการ สืบสานวัฒนธรรม นำสู่มาตรฐานสากล”

พันธกิจ

๑. ปลุกฝังให้นักเรียนเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม มีสุขภาวะที่ดี มีสุนทรียภาพ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์

๒. ส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีศักยภาพเป็นพลโลก

๓. ส่งเสริม สนับสนุน ให้มีการจัดกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ที่สืบสานวัฒนธรรมของท้องถิ่นและชาติไทย

๔. ยกระดับสถานศึกษาและการบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพตามมาตรฐานสากล เน้นการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน

ปรัชญา

อันอำนาจใดๆ ในโลกนี้

ไม่เห็นมีเปรียบปานการศึกษา

สร้างคนหาค่ามิได้ในโลกา

ขึ้นจากผู้ที่หาค่าไม่มี

อัตลักษณ์

สร้างนักเรียนให้มีความเป็นเลิศทางวิชาการ

เอกลักษณ์

SMART - นักเรียนโรงเรียนนครสวรรค์ฉลาดอย่างสง่างาม

S - Scholarly

M - Moral

A - Appearance

R - Relationship

T - Technology

กลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

กลยุทธ์ที่ ๑ สร้างเสริม ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม คุณลักษณะที่พึงประสงค์ สุขภาวะที่ดี มีสุนทรียภาพและมีความเป็นประชาธิปไตย

กลยุทธ์ที่ ๒ ส่งเสริม พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาทั้งระบบ ให้สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพ

กลยุทธ์ที่ ๓ ปลูกฝังสำนึกความเป็นไทย รักษา สืบสานและถ่ายทอดวัฒนธรรมของท้องถิ่นและวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

กลยุทธ์ที่ ๔ พัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษาด้วยระบบคุณภาพตามมาตรฐานสากล เน้นการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน

๒.๔.๒.ประวัติโรงเรียนสตรีนครสวรรค์^{๕๖}

โรงเรียนสตรีนครสวรรค์ ตั้งอยู่เลขที่ ๓๑๒ ถนนสวรรค์วิถี ตำบลปากน้ำโพอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ รหัสไปรษณีย์ ๖๐๐๐๐ โทรศัพท์ ๐-๕๖๒๒-๑๒๐๗, ๐-๕๖๒๒-๑๖๗๘, ๐-๕๖๒๒-๑๓๖๗ โทรสาร ๐-๕๖๒๒-๑๒๐๗ ต่อ ๒๐๑ e-mail: sns_th@yahoo.com, website: http://www.sns.ac.th เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๔๒ (นครสวรรค์-อุทัยธานี) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ เปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ เนื้อที่ ๑๖ ไร่ ๓๔ ตารางวา เขตพื้นที่บริการประกอบด้วยพื้นที่ในเขตอำเภอเมืองนครสวรรค์ ๕ ตำบลได้แก่ ตำบลปากน้ำโพ ตำบลวัดไพร ตำบลนครสวรรค์ตก ตำบลนครสวรรค์ออก และตำบลแควใหญ่

โรงเรียนสตรีนครสวรรค์ปัจจุบันเป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษเริ่มก่อตั้งเมื่อวันที่ ๒ กุมภาพันธ์ ๒๔๕๕ ในที่ดินราชพัสดุตรงข้ามกับธนาคารไทยพาณิชย์ตลาดปากน้ำโพในปัจจุบัน เดิมชื่อว่า “โรงเรียนสตรีปากน้ำโพ” เป็นโรงเรียนสหศึกษาโรงเรียนได้มีการเปลี่ยนชื่อหลายครั้ง ตามระดับชั้นและวิชาที่เปิดสอน ในปี พ.ศ. ๒๔๕๗ สมเด็จพระวิมาดาเธอ กรมพระสุทธาสินีนาฏ ได้ประทานเงิน จำนวน ๕,๐๐๐ บาท (ห้าพันบาท) เพื่อทำการก่อสร้างอาคารเรียนใหม่แทนอาคารหลังเก่าที่รื้อไป

พ.ศ. ๒๔๖๐ ได้เปิดสอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ - ๓ รับเฉพาะนักเรียนหญิงเปลี่ยนชื่อเป็น “โรงเรียนประจำมณฑลนครสวรรค์” และ พ.ศ. ๒๔๗๑ ได้เปิดสอนถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖

พ.ศ. ๒๔๗๕ ได้เปลี่ยนชื่อเป็น “โรงเรียนสตรีประจำจังหวัดนครสวรรค์” เนื่องจากรัฐบาลได้เปลี่ยนมณฑลนครสวรรค์ เป็นจังหวัดนครสวรรค์

พ.ศ. ๒๔๙๑ กระทรวงศึกษาธิการได้มีประกาศให้ตั้งโรงเรียนอนุบาลขึ้นในโรงเรียนสตรีประจำจังหวัดนครสวรรค์ โดยให้ครูใหญ่โรงเรียนสตรีประจำจังหวัดนครสวรรค์ ดำรงตำแหน่งครูใหญ่โรงเรียนอนุบาลด้วย โดยเปิดทำการสอนตั้งแต่ระดับอนุบาลถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔

พ.ศ. ๒๔๙๔ หลังจากได้ก่อสร้างโรงเรียนในที่ดินแปลงเดิมมาประมาณ ๔๐ ปีจึงได้ย้ายมาปลูกสร้างโรงเรียนในที่ดินแห่งใหม่ซึ่งเป็นที่ตั้งในปัจจุบัน และเปลี่ยนชื่อเป็น “โรงเรียนสตรีนครสวรรค์”

โดยครั้งแรกได้ก่อสร้างอาคารเรียนเป็นตึกชั้นเดียว ในเนื้อที่ ๑๐ ไร่ ๓ งาน ๗๗ ตารางวา และต่อมาในปี

พ.ศ. ๒๕๒๒ โรงเรียนได้ซื้อที่ดินเพิ่มอีก ๕ ไร่ ๕๗ ตารางวา รวมเนื้อที่ทั้งหมด ๑๖ ไร่ ๓๔ ตารางวา

^{๕๖} คณะผู้บริหารโรงเรียนสตรีนครสวรรค์, “เอกสารรายงานพัฒนาคุณภาพการศึกษา ประจำปีการศึกษา ๒๕๕๔”, (นครสวรรค์ : สำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๕๔) (อัดสำเนา).

๒.๔.๒.๑. ข้อมูลนักเรียน (ณ วันที่ ๑๐ มิถุนายน ๒๕๕๔)

ตารางที่ ๒.๓ จำนวนห้องเรียน จำนวนนักเรียน จำแนกตามระดับชั้นและเพศ

ระดับชั้นเรียน	จำนวนห้อง	เพศ		รวม	เฉลี่ยต่อห้อง
		ชาย	หญิง		
ม.๑	๑๔	๒๖๓	๓๙๙	๖๖๒	๔๗
ม.๒	๑๔	๒๐๒	๔๐๑	๖๐๓	๔๓
ม.๓	๑๔	๑๗๓	๓๘๗	๕๖๐	๔๐
ม.๔	๑๕	๒๐๕	๔๘๘	๖๙๓	๔๖
ม.๕	๑๕	๑๔๒	๔๕๐	๕๙๒	๓๙
ม.๖	๑๕	๑๐๗	๔๑๖	๕๒๓	๓๕
รวม	๘๗	๑,๐๙๐	๒,๕๔๑	๓,๖๓๓	๔๒

๒.๔.๒.๒. ข้อมูลครูและบุคลากร

ครูประจำการ

ตารางที่ ๒.๔ จำนวนกลุ่มสาระการเรียนรู้ จำนวนครู จำแนกตามระดับวุฒิและเพศ

ประเภทบุคลากร	เพศ		ระดับการศึกษาสูงสุด				รวม
	ชาย	หญิง	ต่ำกว่า ป.ตรี	ป.ตรี	ปริญญาโท	ป.เอก	
ผู้อำนวยการ	๑	-	-	-	-	๑	
รองผู้อำนวยการ	๓	๒	-	-	๕	-	
ข้าราชการครู	๕๒	๑๒๑	-	๑๐๙	๖๕	-	
ครูอัตราจ้าง	๕	๑๑	-	๑๓	๓	-	
ลูกจ้างประจำ	-	-	-	-	-	-	
ลูกจ้างชั่วคราว	-	-	-	-	-	-	
รวม	๖๑	๑๓๔		๑๒๒	๗๒	๑	

๒.๔.๒.๔. วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย อัตลักษณ์ และเอกลักษณ์ของสถานศึกษา

วิสัยทัศน์ เป็นผู้นำทางวิชาการ มุ่งมั่นพัฒนาผู้เรียนสู่ความเป็นเลิศทั้งสติปัญญา พลานามัย คุณธรรมจริยธรรม ดำรงความเป็นไทยในสังคมโลกอย่างมีความสุข

พันธกิจ

- ๑) พัฒนาหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
- ๒) พัฒนาการจัดการศึกษาและการบริหารให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานสากล

๓) ปลุกฝังคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์ ความสำนึกในความเป็นชาติไทยและวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

เป้าหมาย

อัตลักษณ์ของสถานศึกษา ความเป็นเลิศด้านวิชาการ

เอกลักษณ์ของสถานศึกษา เด่นด้านภาษาและวิทยาศาสตร์

๒.๔.๓.ประวัติโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย(จิระประวัติ)นครสวรรค์^{๕๗}

โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย(จิระประวัติ) นครสวรรค์ ตำบลนครสวรรค์ออก อำเภอเมืองฯ จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐

ผ่านการบอกเล่าจากความทรงจำของ พันเอกประยูร อภัยพิมพ์ ข้าราชการบำนาญ (อดีตนายทหารสวัสดิการ มณฑลทหารบกที่ ๔ ผู้ดูแลรับผิดชอบโรงเรียนจิระประวัติวิทยาคม ครั้นยังอยู่ในความดูแลของมณฑลทหารบกที่ ๔) และ นางสาวทิพรัตน์ ศรีรัตนะ (ข้าราชการบำนาญ อดีตครูเก่าโรงเรียนจิระประวัติวิทยาคม) โรงเรียนจิระประวัติวิทยาคม

เดิมเป็นโรงเรียนสังกัดกองทัพบก โดยมีมณฑลทหารบกที่ ๔ ดูแลและบริหาร ทั้งนี้เนื่องจากต้องการให้การช่วยเหลือด้านการศึกษาแก่บุตรหลานทหารในค่ายจิระประวัติ โดยทำการสอนที่บ้านพักนายทหารระดับเสนานิการ ต่อมาได้ขยายกิจการโดยจัดทำเป็นโรงเรียนเปิดทำการสอน ณ บริเวณที่ตั้งวิหารหลวงพ่อขาวในปัจจุบัน (ใกล้บ้านพักผู้บัญชาการมณฑลทหารบกที่ ๓๑ ในปัจจุบัน) โดยใช้ชื่อว่าโรงเรียนทหารสงเคราะห์ เปิดการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษา แต่การเรียนการสอนไม่ต่อเนื่อง เนื่องจากอยู่ในภาวะสงครามโลก ครั้งที่ ๒

เมื่อสิ้นสุดสงครามโลก ได้ย้ายกิจการโรงเรียนมาตั้งที่แห่งใหม่เพราะมีนักเรียนเพิ่มมากขึ้นตามความต้องการของชุมชน โดยใช้ที่ตั้ง ณ แผนกการฝึกกำลังสำรองในปัจจุบัน ใช้ชื่อโรงเรียนว่าโรงเรียนกองทัพบกอุปถัมภ์ ให้อยู่ในความดูแล มณฑลทหารบกที่ ๔ โดยให้สวัสดิการมณฑลทหารบกที่ ๔ เป็นผู้บริหาร และเปลี่ยนชื่อโรงเรียนเป็น โรงเรียนจิระประวัติวิทยาคม ตามชื่อค่ายจิระประวัติ เปิดทำการสอนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาจนถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ เป็นแบบสหศึกษา นักเรียนชายและหญิงใส่เสื้อสีขาว กระโปรงและกางเกงเป็นสีเขียวทหาร ปักอักษรย่อ จ.ป.

ปี พ.ศ. ๒๕๑๗ พลตรีเยี่ยม อินทรกำแหง ผู้บัญชาการมณฑลทหารบกที่ ๔ (ยศและตำแหน่งขณะนั้น) มีความประสงค์จะให้โรงเรียนจิระประวัติวิทยาคม เป็นโรงเรียนที่มีการบริหารจัดการด้านการศึกษาอย่างสมบูรณ์ เพราะมีนักเรียนเพิ่มมากขึ้นจากเดิมมาก จึงได้โอนกิจการ

^{๕๗} คณะผู้บริหารโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย(จิระประวัติ)นครสวรรค์, “เอกสารรายงานพัฒนาคุณภาพการศึกษา ประจำปีการศึกษา ๒๕๕๔”, (นครสวรรค์ : สำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๕๔) (อัดสำเนา).

โรงเรียนจิระประวัตินวิทยาคม จากกองทัพบกไปสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ โดยมี นายสายยนต์ เอี่ยมประสงค์ เป็นอาจารย์ใหญ่ ซึ่งยังคงใช้ชื่อโรงเรียนว่า โรงเรียนจิระประวัตินวิทยาคม แต่เปลี่ยนสีทางแถบและกระโปรงเป็นสีดำ นักเรียนป๋ออักษรย่อ จ.ว.เปิดทำการสอนตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษา จนถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ และให้ลดชั้นประถมศึกษาไปทุกปี จนเหลือเฉพาะระดับชั้นมัธยมศึกษา โดยทำการมอบโรงเรียนอย่างเป็นทางการเมื่อ วันที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๑๗ มี นายสำเนา สีนาคม เป็นผู้ประสานงาน นายประจวบ คำบุญรัตน์ เป็นตัวแทนของกระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้รับมอบ

ต่อมากองทัพบกได้มอบที่ดินให้กับโรงเรียน จำนวน ๑๐๐ ไร่ โดยใช้เป็นสถานที่ตั้งปัจจุบัน (เดิมคือสนามม้า) ให้เป็นที่ตั้งของโรงเรียนจิระประวัตินวิทยาคม ซึ่งเปิดทำการสอนตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จนถึงชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

เพื่อเป็นการสืบสานพระราชปณิธาน ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ทรงมี พระราชประสงค์ให้การศึกษาแก่ประชาชนทุกหมู่เหล่าอย่างทั่วถึง โรงเรียนจิระประวัตินวิทยาคม ในสมัยของ ดร.กอบกิจ ส่งศิริ จึงขอเช่าเป็นเครือข่ายโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย ในลำดับที่ ๙ โดยใช้ชื่อว่า โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย (จิระประวัติน) นครสวรรค์ ทั้งนี้ ได้มองเห็นความเชื่อมต่ออันเป็นรากเหง้าทางการศึกษาอย่างแท้จริง เพราะแม้พระองค์เจ้าจิระประวัติวรเดช ซึ่งเป็นพระราชโอรสของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวกับเจ้าจอมมารดาทับทิม ก็ทรงเคยศึกษาอยู่ ณ โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย ตามปรากฏหลักฐานเลขประจำพระองค์ ๐๐๑ และทรงเป็น ๑ ใน ๑๘ ศิษย์เก่าดีเด่นสวนกุหลาบวิทยาลัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ ทรงพระราชทานบรมราชานุญาตประกาศชื่อโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย (จิระประวัติน) นครสวรรค์ เมื่อวันที่ ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๐ นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณและเกียรติประวัติอย่างยิ่งต่อพสกนิกรชาวนครสวรรค์ อย่างหาที่สุดมิได้

ปัจจุบัน นายหิรัญ สถาพรพิบูลย์ ผู้อำนวยการ ได้กำหนดนโยบาย ให้พัฒนาความรู้ความสามารถทั้งด้านกิจกรรม การเรียนการสอน ตลอดจนคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนให้ก้าวสู่ความไว้วางใจ ของชาวนครสวรรค์ สมกับที่ได้รับการพิจารณาคัดเลือกเข้าเป็นเครือข่ายโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย เครือข่ายที่ ๙ จึงนับเป็นการพัฒนางานการศึกษาของจังหวัดนครสวรรค์

๒.๔.๓.๑ ข้อมูลผู้บริหารโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย (จิรประวัติ) นครสวรรค์

ตารางที่ ๒.๕ ข้อมูลผู้บริหาร

ข้อมูลทั่วไป	นายประมวล อ่วมงาม	นาย น ภา ง ค์ พ ง ศ์ เปรมจิตต์	นายเสนีย์ โตสุขวงศ์
ตำแหน่ง	ผู้อำนวยการ	รองผู้อำนวยการ ฝ่าย งบประมาณ	รองผู้อำนวยการ ฝ่าย วิชาการ
วุฒิการศึกษาสูงสุด	วท.ม.	กศ.ม.	กศ.ม.
ส า ข า ที่ จ บ การศึกษาสูงสุด	วิ ท ย า ศ า ส ต ร์ สิ่งแวดล้อม	บริหารการศึกษา	บริหารการศึกษา
โทรศัพท์	๐๘ ๑๙๕ ๕๐๓๗	๐๘ ๑๘๘๘ ๖๓๔๑	๐๘ ๗๒๐๖ ๑๑๔๙
e – mail	Maun ๙๗@hotmail.com	Dangdec_ ๗๗@hotmail.com	Senec.to@hotmail.c om
วันที่เข้าดำรง ตำแหน่ง ที่ร.ร.สวนกุหลาบฯ	๒๕ พ.ย.๒๕๕๔	๒๗ พ.ย.๒๕๕๓	๒๖ พ.ย.๒๕๕๔

๒.๔.๓.๒. ข้อมูลนักเรียน

จำนวนนักเรียนจำแนกตามระดับชั้นที่เปิดสอน (ข้อมูล ณ วันที่ ๑๐ มิถุนายน ๒๕๕๔)

จำนวนนักเรียนในโรงเรียนปัจจุบันมีทั้งสิ้น ๘๐๒ คน ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

ตาราง ๒.๖ จำนวนนักเรียนห้องเรียน จำแนกระดับชั้นและเพศ

เพศ	ม.๑	ม.๒	ม.๓	ม.๔	ม.๕	ม.๖	รวม
ชาย	๖๕	๘๒	๑๐๑	๖๐	๓๙	๔๓	๓๙๐
หญิง	๗๐	๕๕	๙๒	๘๖	๖๔	๔๕	๔๑๒
รวม	๑๓๕	๑๓๗	๑๙๓	๑๔๖	๑๐๓	๘๘	๘๐๒
เฉลี่ย/ห้อง	๓๔	๒๘	๓๓	๓๗	๓๕	๓๐	

๒.๔.๓.๓ ข้อมูลครูและบุคลากร

ข้อมูลครูประจำการ ปีการศึกษา ๒๕๕๔

ตาราง ๒.๗ จำนวนกลุ่มสาระการเรียนรู้ จำนวนครู จำแนกตามระดับวุฒิและเพศ

ประเภทบุคลากร	เพศ		ระดับการศึกษาสูงสุด			รวม
	ชาย	หญิง	ต่ำกว่า ป.ตรี	ป.ตรี	ปริญญาโท	
ผู้อำนวยการ	๑	-	-	-	๑	
รองผู้อำนวยการ	๒	-	-	-	๒	
ข้าราชการครู	๑๖	๒๖	๑	๓๐	๑๑	
ครูอัตราจ้าง	๔	๖	-	๗	๑	
ลูกจ้างประจำ	๗	๑	๘	-	-	
ลูกจ้างชั่วคราว	-	-	-	-	-	
รวม	๒๙	๓๓	๙	๓๗	๑๕	

๒.๔.๓.๔. วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย อัตลักษณ์ เอกลักษณ์ ของสถานศึกษา วิสัยทัศน์

“ส่งเสริมแหล่งวิทยาการ ปลุกฝังคุณธรรม มีความรู้ตามมาตรฐานการศึกษา รักษ์ความเป็นไทยส่งเสริมการกีฬา พัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ส่งเสริมวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”

พันธกิจ

- ๑.ส่งเสริมให้บุคลากรในสถานศึกษา มีความเป็นผู้นำ มีคุณธรรม จริยธรรม รักษ์ความเป็นไทย
- ๒.ส่งเสริมและพัฒนาให้บุคลากรในสถานศึกษา มีความรู้ในระดับมาตรฐานสากล ส่งเสริมและพัฒนาให้นักเรียนมีความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
- ๓.ส่งเสริมให้นักเรียนดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- ๔.สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยาการและบริการชุมชน

เป้าหมายของโรงเรียน

- ๑.ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติและระดับสากล

- ๒.เรียนตระหนักและเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมไทยและภูมิปัญญาท้องถิ่น
- ๓.ผู้เรียนมีแนวทางในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข
- ๔.บุคลากรได้รับการพัฒนาตามมาตรฐานวิชาชีพครู
- ๕.บุคลากรมีความสามารถด้านเทคโนโลยีและการสื่อสาร
- ๖.ผู้เรียนและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนใช้หลักปรัชญาการดำเนินชีวิตตามแนวทางของเศรษฐกิจพอเพียง

อัตลักษณ์ของโรงเรียน

โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย (จิระประวัติ) นครสวรรค์ กำหนดอัตลักษณ์ไว้ ดังนี้ “กิจกรรมการกีฬา” และนักเรียนจะต้องมีเอกลักษณ์ คือ “SPIRIT (น้ำใจ)”

๒.๔.๔. ประวัติโรงเรียนบ้านแก่งชลลิตวิทยา^{๕๔}

โรงเรียนบ้านแก่งชลลิตวิทยา เกิดขึ้นจากท่าน พระพรหมมุนี รองเจ้าอาวาสวัดบวรนิเวศวิหาร กรุงเทพมหานคร [พระธรรมดิลก (วิชมัย บุญมาก) ยศขณะนั้น] ในอดีตเป็นคนในท้องถิ่นนี้ บรรณานาที่จะให้มีสถานศึกษาในระดับมัธยมศึกษาเกิดขึ้นในตำบลบ้านแก่ง เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักเรียนที่เรียนจบชั้นประถมศึกษาทั้งในตำบลบ้านแก่งและตำบลใกล้เคียง ที่มีความประสงค์ในการเรียนต่อในระดับมัธยมศึกษา ไม่ต้องไปเรียนไกลบ้านและเป็นการประหยัดค่าใช้จ่าย เนื่องจากประชาชนในท้องถิ่น ส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดีนัก โดยคาดหวังว่า หากประชาชนในท้องถิ่นมีการศึกษาสูงขึ้น จะทำให้ท้องถิ่นพัฒนาและเจริญขึ้น ซึ่งเจ้าของที่ดินที่โรงเรียนตั้งอยู่ในปัจจุบัน ยินดีสนับสนุนโดยขายที่ดินให้ประมาณไร่ละ ๖,๐๐๐ บาท ท่านพระพรหมมุนีจึงได้ดำเนินการโดยขอต่อผลจากกองทุน หม่อมเจ้าชลลิต เกษมสันต์ ในมูลนิธิมหามกุฏราชวิทยาลัย จำนวน ๑๓๐,๐๐๐ บาท (หนึ่งแสนสามหมื่นบาทถ้วน) มาดำเนินการโดยมีท่านพระครูนิวาสินคุณ เจ้าอาวาสวัดบ้านแก่ง เป็นประธาน ดำเนินการตามเงื่อนไขของกรมสามัญศึกษา พระพรหมมุนี ได้ขอทุนของคุณนายเข็มทอง โอสถาพันธ์ จำนวน ๑๐๐,๐๐๐ บาท เพื่อจัดสร้างอาคารชั่วคราว ๖ ห้องเรียน และมีหม่อมคัล้อง เกษมสันต์ บริจาค ๑๐๐,๐๐๐ บาท คุณหญิงสาคร จำรูญเนติศาสตร์ ร่วมบริจาค ๑๐,๐๐๐ บาท นอกจากนี้ยังได้รับความร่วมมือจากประชาชนในท้องถิ่นและผู้มีจิตศรัทธาจากที่อื่นๆ ร่วมบริจาคทรัพย์สมทบทุนก่อสร้างโรงเรียนอีกจำนวน ๓๓,๒๒๕ บาท

เงินที่ได้รับบริจาคทั้งหมดสามารถนำมาจัดหาที่ดินได้จำนวน ๓๕ ไร่ ๒๐ ตารางวา และก่อสร้างอาคารเรียนชั่วคราวขนาด ๘ X ๔๘ ตารางเมตร ใช้เป็นห้องเรียนได้จำนวน ๖ ห้องเรียนเสนอให้ กรมสามัญศึกษาพิจารณาจัดตั้งโรงเรียน

^{๕๔} คณะผู้บริหารโรงเรียนบ้านแก่งชลลิตวิทยา, เอกสารรายงานพัฒนาคุณภาพการศึกษา ประจำปีการศึกษา ๒๕๕๔”, (นครสวรรค์ : สำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๕๔) (อรรถสำเนา).

วันที่ ๑ มิถุนายน ๒๕๑๙ กรมสามัญศึกษาได้ประกาศตั้งโรงเรียนชื่อว่าบ้านแก่งซัชลิต-วิทยา โดยใช้พระนามของหม่อมเจ้าซัชลิต เกษมสันต์ มาเป็นสร้อยต่อท้ายชื่อโรงเรียนเพื่อเป็นสิริมงคล และเป็นอนุสรณ์ให้อนุชนภายหลังได้ทราบและระลึกถึงพระคุณของท่าน

เพื่อให้สอดคล้องกับพระนามซัชลิต ซึ่งมีความหมายว่า “รุ่งเรือง” โรงเรียนได้นำพุทธภาษิตมาเป็นคติธรรมของโรงเรียนว่า คนรุ่งเรืองยิ่งด้วยปัญญา พร้อมด้วยเครื่องหมาย คบเพลิงอันหมายถึงแสงสว่าง มาเป็นสัญลักษณ์ของโรงเรียน

พ.ศ.๒๕๑๙ โรงเรียนเปิดรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ (ม.ศ. ๑) ครั้งแรกจำนวน ๒ ห้องเรียน มีนักเรียน ๙๑ คน โดยมี นายมนัส ศรีภูธร เป็นครูใหญ่

พ.ศ.๒๕๒๐ สร้างอาคารเรียนชั่วคราว ๔ ห้องเรียน ๑ หลัง

พ.ศ.๒๕๒๑ ได้รับจัดสรรงบประมาณก่อสร้างอาคารเรียนคอนกรีตแบบ ๒๑๖ ค. ครั้งหลังจำนวน ๘ ห้องเรียน มีครู ๑๖ คน ภารโรง ๒ คน นักเรียน ๓๓๐ คน

พ.ศ.๒๕๒๕ กรมสามัญศึกษาได้ให้ นายวิฑูร อรรถธรรมสุนทร มาดำรงตำแหน่งอาจารย์ใหญ่ โรงเรียนได้มีการพัฒนาเพิ่มขึ้น โดยมีอาคารเรียนถาวรแบบ ๒๑๖ ค. ๑๖ ห้องเรียน ๑ หลัง อาคารเรียนชั่วคราว ๔ ห้องเรียน ๑ หลัง และอาคารเรียนชั่วคราว ๖ ห้องเรียน ๑ หลัง (ของเดิมตั้งแต่ก่อตั้ง) ปัจจุบันได้ดัดแปลงเป็นห้องเก็บอุปกรณ์ (๓ ห้อง) เป็นห้องเรียนอีก ๓ ห้อง

พ.ศ.๒๕๒๗ ชาวบ้านตำบลบ้านแก่งพร้อมใจกันถวายเงินให้เจ้าอาวาสวัดบ้านแก่ง เพื่อสมทบ ซื้อที่ดินบริจาคให้โรงเรียน ทำให้โรงเรียนมีที่ดินเพิ่มขึ้นเป็น ๔๐ ไร่

พ.ศ.๒๕๒๙ โรงเรียนเข้าโครงการ มพข. ๒ รุ่นที่ ๔ ได้งบประมาณสร้างอาคารเรียนแบบ CS ๒๐๘ A ๑ หลัง งบประมาณ ๑,๙๘๖,๒๐๐ บาท โรงฝึกงาน HIA คหกรรม อุตสาหกรรมและเกษตรกรรม ๒ หลัง ๓ หน่วย งบประมาณ ๑,๓๔๐,๒๐๐ บาท และระบบน้ำประปาพร้อมถนน

พ.ศ.๒๕๓๓ โรงเรียนเข้าโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา

พ.ศ.๒๕๓๕ - ๒๕๔๓ มีนายโสภณ สารธรรม เป็นผู้อำนวยการโรงเรียนและเมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๐ โรงเรียนได้รับงบประมาณสร้างถนนคอนกรีตรอบบริเวณโรงเรียน ปูพื้นกระเบื้องชั้นล่างทั้งอาคาร ๒๑๖ ค. และ อาคาร CS ๒๐๘ A

พ.ศ.๒๕๔๓ โรงเรียนได้รับงบประมาณก่อสร้างโรงอาหารหอประชุม แบบ ๑๐๐/๒๗ ๑ หลังงบประมาณ ๔,๒๓๙,๐๐๐ บาท

พ.ศ.๒๕๔๔ (ก.พ.- ต.ค) นายสุวัฒน์ ลีวุฒินันท์ ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการ

๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๔๔ - ๔ ธันวาคม ๒๕๔๖ นายประเสริฐ สิทธิธูรณ์ ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการ

พ.ศ.๒๕๔๕ ผู้อำนวยการประเสริฐ สิทธิธรรม ร่วมกับชุมชนท้องถิ่น ได้ก่อสร้างปรับปรุง ชั้นล่างของอาคาร CS ๒๐๘ A เป็นห้องประชุมศูนย์เทคโนโลยีการศึกษา โดยไม่ใช้งบประมาณจาก ทางการ

พ.ศ.๒๕๔๖ –ปัจจุบัน นายณรงค์ คำธรรม ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการ

พ.ศ.๒๕๔๗ โรงเรียนได้รับงบประมาณก่อสร้างอาคารชั่วคราว ๑ หลัง โรงอาหาร ๑ หลัง และห้องน้ำห้องส้วม ๖ ที่นั่ง ๑ หลัง

พ.ศ.๒๕๔๘ ได้รับการสนับสนุนงบประมาณตามแผนยุทธศาสตร์พัฒนาจังหวัดนครสวรรค์ ของผู้ว่าราชการจังหวัดนครสวรรค์ ดร.พีระพล ไตรทศวิทย์ ปรับปรุงหลังคาอาคารโรงอาหารเก่า เป็นศูนย์ศิลปะและวัฒนธรรม เป็นเงิน หนึ่งแสนบาท

พ.ศ.๒๕๔๙ ได้ปรับปรุงและต่อเติมอาคาร CS ๒๐๘ A ด้านหลัง เป็นห้องสมุดและห้อง ผู้อำนวยการ

พ.ศ.๒๕๕๐ ได้รับงบประมาณซ่อมแซมหอประชุมโรงอาหาร แบบ ๑๐๐ / ๒๗

พ.ศ.๒๕๕๑ ได้รับงบประมาณทาสีอาคารเรียนทั้งหมดและปรับปรุงห้องน้ำห้องส้วม รวมทั้งขยายทางเดินเข้าโรงเรียน

พ.ศ.๒๕๕๒ ได้รับงบประมาณช่วยเหลืออุทกภัย จัดสร้างคันดินกั้นน้ำรอบโรงเรียน และ ปรับปรุงเทพื้นสนามบาสเกตบอล

พ.ศ.๒๕๕๓ ได้รับงบประมาณสนับสนุนโรงเรียนดีประจำอำเภอ โรงเรียนดีใกล้บ้าน โรงเรียนในฝันรุ่นที่ ๓ สร้างห้องน้ำห้องส้วม ปรับปรุงอาคารชั่วคราวและห้องปฏิบัติการ เครื่องปั้นดินเผา

พ.ศ.๒๕๕๔ ได้รับงบประมาณปรับปรุง ซ่อมแซมอาคารเรียนอาคารประกอบและ สิ่งก่อสร้างที่ชำรุดทรุดโทรมและประสบอุทกภัย

ปัจจุบัน โรงเรียนบ้านแก่งชลวิทย์วิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๔๒ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ตั้งอยู่ที่ เลขที่ ๒๓๘ หมู่ ๘ ถนนรังสิโยทัย ตำบลบ้านแก่ง อำเภอเมืองฯ จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐ โทร. (๐๕๖) ๓๖๒๒๑๔ โทรสาร ๐๕๖ - ๓๓๖๒๒๑๔ Website : [www// Bankaeng.net](http://www/Bankaeng.net)

๒.๔.๔.๑. ข้อมูลนักเรียน (ณ วันที่ ๑๐ มิถุนายน ๒๕๕๔)

ตารางที่ ๒.๘ จำนวนนักเรียนห้องเรียน จำแนกระดับชั้นและเพศ

ระดับชั้นเรียน	จำนวนห้อง	เพศ		รวม	เฉลี่ยต่อห้อง
		ชาย	หญิง		
ม.๑	๔	๖๓	๖๙	๑๓๒	๑:๓๐
ม.๒	๔	๕๙	๖๗	๑๒๖	
ม.๓	๔	๔๐	๗๔	๑๑๔	
รวม	๑๒	๒๑๖	๒๑๐	๓๓๒	
ม.๔	๒	๒๒	๒๕	๔๗	๑:๒๖
ม.๕	๒	๒๖	๔๗	๔๐	
ม.๖	๒	๑๒	๒๘		
รวม	๖	๖๐	๑๐๐	๑๖๐	
รวมทั้งหมด	๑๘	๒๒๒	๓๑๐	๕๓๒	

๒.๔.๔.๒. ข้อมูลครูและบุคลากร

โรงเรียนบ้านแก่งขี้ขลิตวิทยา มีครู-อาจารย์ ทั้งสิ้น ๓๑ คน นักเรียน ๕๓๒ คน พนักงานขับรถ ๑ คน ลูกจ้างชั่วคราว ๑ คน ผู้บริหาร ชื่อ นายณรงค์ คำธรรม วุฒิการศึกษาสูงสุด กศ.ม. สาขา บริหารการศึกษา ย้ายมาดำรงตำแหน่งผู้บริหารที่โรงเรียนนี้ตั้งแต่วันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๔๖ จนถึงปัจจุบัน

ตารางที่ ๒.๙ จำนวนกลุ่มสาระการเรียนรู้ จำนวนครู จำแนกตามระดับวุฒิและเพศ

ประเภทบุคลากร	เพศ		ระดับการศึกษาสูงสุด			รวม
	ชาย	หญิง	ต่ำกว่า ป.ตรี	ป.ตรี	ปริญญาโท	
ผู้อำนวยการ	๑	-	-	-	๑	
รองผู้อำนวยการ	-	-	-	-	-	
ข้าราชการครู	๑๐	๒๐	-	๒๐	๑๒	
ครูอัตราจ้าง	-	-	-	-	-	
ลูกจ้างประจำ	๑	-	๑	-	-	
ลูกจ้างชั่วคราว	๑	-	๑	-	-	
รวม	๑๓	๒๐	๒	๒๐	๑๓	

๒.๔.๔.๓. ข้อมูลอาคารสถานที่

โรงเรียนมีอาคารเรียน ๒ หลัง แบ่งออกเป็น อาคารแบบ CS ๒๐๘ A จำนวน ๑ หลัง อาคารเรียนแบบ ๒๑๖ ค จำนวน ๑ หลัง อาคารชั่วคราวกึ่งถาวร จำนวน ๑ หลัง ห้องน้ำห้องส้วม ๓ หลัง สนามฟุตบอล ๑ สนาม สนามบาสเก็ตบอล ๑ สนาม แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน ได้แก่ ห้องสมุด ห้องคอมพิวเตอร์ ห้องอจฉริยะ ห้องสมุดเคลื่อนที่ ต้นไม้พันธุ์ไม้ได้ ลานกีฬา สหกรณ์ร้านค้าโรงเรียน และ ห้องเครื่องปั้นดินเผา

๒.๔.๔.๔. วิสัยทัศน์ ปรัชญา เป้าหมายของสถานศึกษา

วิสัยทัศน์ (Vision)

ส่งเสริมให้ผู้เรียนรักการอ่าน ใฝ่รู้ใฝ่เรียน มีคุณธรรมตามแนววิถีพุทธ มีสุนทรียภาพด้านดนตรี ศิลปะและกีฬา ห่างไกลยาเสพติด รู้จักคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล รักอาชีพภูมิปัญญาท้องถิ่นและก้าวหน้าทันเทคโนโลยี

พันธกิจ (Mission)

- ๑.พัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ด้านวิชาการและงานอาชีพ มีคุณธรรม จริยธรรมตามแนววิถีพุทธ
- ๒ ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีสุขภาพกายสุขภาพจิตดี ปลอดภัยจากสิ่งเสพติด
- ๓.ส่งเสริมให้นักเรียนมีทักษะในการคิดวิเคราะห์ ใฝ่รู้ใฝ่เรียน มีสุนทรียภาพด้านดนตรี ศิลปะกีฬา
- ๔.ส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพทั้งในและนอกโรงเรียน

เป้าประสงค์(Goals)

- ๑.เสริมสร้างให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่สถานศึกษากำหนด ให้ นักเรียนเป็นผู้นำความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาชุมชนให้มีรายได้
- ๒.เน้นให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผ่านเกณฑ์การวัดผลประเมินผลของสถานศึกษา
- ๓.ส่งเสริมบรรยากาศภายในห้องเรียนและนอกห้องเรียน แหล่งเรียนรู้ พัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการจัดการเรียน
- ๔.ส่งเสริมให้บุคลากรได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

เป้าหมายการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

โรงเรียนได้กำหนดเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ในปีการศึกษา ๒๕๕๔ ตาม ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนการพัฒนาการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่ ๒ รวมทั้งกลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนในฝัน

๒.๔.๕.ประวัติโรงเรียนพระบางวิทยา^{๕๙}

โรงเรียนพระบางวิทยา เป็นโรงเรียนสหศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา นครสวรรค์เขต ๑ สำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการได้ ประกาศตั้งเมื่อ วันที่ ๓๐ มีนาคม ๒๕๒๗ โดยคณะกรรมการจัดตั้งโรงเรียน ประกอบด้วยชาวตลาด หนองเบนได้ร่วมกันบริจาคซื้อที่ดิน ๔๐ ไร่ ๒ งาน ๖๕ ตารางวา มอบให้กรมสามัญศึกษา เพื่อจัดตั้ง โรงเรียนระดับมัธยมศึกษาสำหรับเปิดรับนักเรียนในตำบลใกล้เคียง

โรงเรียนพระบางวิทยาจัดการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นถึง ระดับ มัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้หลักสูตรขั้นพื้นฐานมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย ช่วงชั้นที่ ๓ และช่วงชั้นที่ ๔ โดยทางโรงเรียนได้จัดทำหลักสูตรขึ้นมาเพื่อตอบสนองต่อความต้องการ ของ ผู้ปกครอง นักเรียน และชุมชน นักเรียนสามารถเลือกเรียนวิชาเลือกและเลือกกิจกรรมชุมนุม เสริมหลักสูตรได้ตามความถนัดและความสามารถของนักเรียน นอกจากนี้โรงเรียนยังเป็น ศูนย์บริการทางการศึกษาของการศึกษานอกโรงเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย เพื่อ บริการชุมชนที่ขาดโอกาสทางการศึกษาในตำบลนี้

โรงเรียนพระบางวิทยามีสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักเรียนครบถ้วนมีไฟฟ้า โทรศัพท์ โทรสาร เครือข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง ทุกห้องเรียนมีเครื่องคอมพิวเตอร์และเครื่องรับโทรทัศน์ ประจำห้องโดยต่อระบบอินเทอร์เน็ต เพื่อให้ครูและนักเรียนได้ค้นคว้าหาข้อมูลและสามารถนำสื่อการเรียนการสอนทางด้านเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้ มีห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ ห้องปฏิบัติการภาษาต่างประเทศ ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ ห้องสมุด เป็นต้น

ภาพรวมในอนาคตของโรงเรียนพระบางวิทยา คือ มุ่งมั่นที่จะพัฒนาโรงเรียนให้ได้ มาตรฐานและนักเรียนต้องมีคุณภาพ มีคุณธรรมนำความรู้ มีสภาพแวดล้อมและแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อ การเรียนการสอน ในปีการศึกษา ๒๕๕๐ โรงเรียนได้รับการประเมินคุณภาพภายนอกจาก สำนักงาน รับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา สมศ รอบ ๒ ได้รับการรับรองมาตรฐานการศึกษา จาก สมศ.

^{๕๙} คณะผู้บริหารโรงเรียนพระบางวิทยา, “เอกสารรายงานพัฒนาคุณภาพการศึกษา ประจำปี การศึกษา ๒๕๕๔”, (นครสวรรค์ : สำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๕๔) (อัดสำเนา).

๒.๔.๕.๑. ข้อมูลนักเรียน

ประจำปีการศึกษา ๒๕๕๔ (ข้อมูล ณ วันที่ ๑ มิถุนายน ๒๕๕๔)

ตารางที่ ๒.๑๐ จำนวนห้องเรียน จำนวนนักเรียน จำแนกตามระดับชั้นและเพศ

ชั้น	จำนวนห้องเรียน		จำนวนนักเรียน		
	ตามแผน	ตามจัด	ชาย	หญิง	รวม
มัธยมศึกษาปีที่ ๑	๗	๖	๙๗	๑๐๐	๒๐๗
มัธยมศึกษาปีที่ ๒	๗	๖	๑๐๐	๑๐๗	๒๐๗
มัธยมศึกษาปีที่ ๓	๗	๖	๙๖	๑๒๖	๒๒๒
รวมช่วงชั้นที่ ๓	๒๑	๑๘	๒๙๓	๓๓๓	๖๓๖
มัธยมศึกษาปีที่ ๔	๔	๓	๔๑	๖๐	๑๐๑
มัธยมศึกษาปีที่ ๕	๔	๓	๓๒	๓๗	๖๙
มัธยมศึกษาปีที่ ๖	๔	๓	๓๑	๔๖	๗๗
รวมช่วงชั้นที่ ๔	๑๖	๙	๑๐๔	๑๔๓	๒๔๗
รวมทั้งหมด	๓๗	๒๗	๓๙๗	๔๗๖	๘๘๓

๒.๔.๕.๒. ข้อมูลครูและบุคลากร

ตารางที่ ๒.๑๑ แสดงจำนวนและวุฒิทางการศึกษาของครู กลุ่มสาระการเรียนรู้

ประเภทบุคลากร	เพศ		ระดับการศึกษาสูงสุด			รวม
	ชาย	หญิง	ต่ำกว่า ป.ตรี	ป.ตรี	ปริญญาโท	
ผู้อำนวยการ	๑	-	-	-	๑	
รองผู้อำนวยการ	-	๒	-	-	๒	
ข้าราชการครู	๑๔	๓๑	-	๓๕	๑๐	
ครูอัตราจ้าง	๒	๒	-	๔	-	
ลูกจ้างประจำ	-	-	-	-	-	
ลูกจ้างชั่วคราว	๓	๒	๕	-	-	
รวม	๒๐	๓๗	๕	๓๙	๑๓	

๒.๔.๕.๓.ข้อมูลอาคารสถานที่

ตารางที่ ๒.๑๒ แสดงข้อมูลอาคารสถานที่ โรงเรียนพระบางวิทยา

ลำดับ	รายการ	จำนวน
๑	อาคารโรงฝึกงานแบบ ชค.๑๐๔	๑
๒	อาคารเรียนแบบ ๑๐๘ ล	๒
๓	อาคารหอประชุมแบบ ๑๐๐/๒๗	๑
๔	อาคารเรียนแบบ ๒๑๖ (ปรับปรุง ๒๙)	๑
๕	บ้านพักครูโสด ๕ ห้องนอน	๑
๖	บ้านพักครูแบบ ๒๐๓/๒๗	๒
๗	บ้านพักนักการภารโรง	๑
๘	ห้องส้วมนักเรียนแบบ ๖ ที่	๔
๙	ถังเก็บน้ำฝนแบบ ฝ๓๓	๒
๑๐	ร้านค้าสหกรณ์	๑
๑๑	โรงอาหาร(ชั่วคราว)	๑
๑๒	สนามฟุตบอล	๑
๑๓	สนามบาสเก็ตบอล	๑
๑๔	ลานเอนกประสงค์	๑

๒.๔.๕.๔.วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย อัตลักษณ์ และเอกลักษณ์ของสถานศึกษา

วิสัยทัศน์

โรงเรียนพระบางวิทยา พัฒนาความคิด มีจิตสาธารณะ มีทักษะเทคโนโลยี บ่งชี้ความเป็นไทย ก้าวไกลสู่มาตรฐานสากล

พันธกิจ

๑. ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการคิด
๒. พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
๓. พัฒนานักเรียนให้มีจิตสำนึกความเป็นไทยและมีจิตสาธารณะ
๔. ส่งเสริมการจัดระบบประกันภายในสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ
๕. พัฒนาการจัดการเรียนการสอนและการบริหารจัดการเทียบเคียงมาตรฐานสากล

๒.๔.๖.ประวัติโรงเรียนนวมินทราชูทิศ มัชฌิม^{๖๐}

ชื่อโรงเรียนนวมินทราชูทิศ มัชฌิม ตั้งอยู่เลขที่ ๘๘/๗ หมู่ที่ ๑๐ ตำบลนครสวรรค์ตก อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ รหัสไปรษณีย์ ๖๐๐๐๐ โทรศัพท์ ๐-๕๖๒๒-๖๙๖๗, ๐-๕๖๒๒-๗๗๗๑, ๐-๕๖๒๒-๕๗๖๘ โทรสาร ๐-๕๖๒๒-๘๗๗๕ E - mail : info@nmm.ac.th Website : nmm.ac.th สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๔๒ เปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ถึง ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ เนื้อที่ ๓๒ ไร่ ๓ งาน ๒๙ ตารางวา มีเขตพื้นที่บริการ ๙ ตำบล

โรงเรียนนวมินทราชูทิศ มัชฌิม เป็นโรงเรียนหนึ่งในจำนวน ๕ โรงเรียน ที่อยู่ในโครงการจัดตั้งโรงเรียนมัธยมศึกษา เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนมายุครบ ๕ รอบ วันที่ ๕ ธันวาคมพ.ศ.๒๕๓๐ ของกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการโดยมีจุดมุ่งหมายที่จะให้โรงเรียนนี้เป็นอนุสรณ์ แห่งความตระหนักและรำลึกในพระมหากรุณาธิคุณให้กว้างไกลทั่วทุกทิศ จึงประกาศจัดตั้งโรงเรียนนวมินทราชูทิศ ขึ้น ๕ โรงเรียนตามหลักภูมิศาสตร์ของประเทศ ภาคละ ๑ โรงเรียน ดังนี้

ภาคเหนือ โรงเรียนนวมินทราชูทิศ พายัพ ที่จังหวัดเชียงใหม่

ภาคกลาง โรงเรียนนวมินทราชูทิศ มัชฌิม ที่จังหวัดนครสวรรค์

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โรงเรียนนวมินทราชูทิศ อีสาน ที่จังหวัดมุกดาหาร

ภาคใต้ โรงเรียนนวมินทราชูทิศ ทักษิณ ที่จังหวัดสงขลา

ส่วนกลาง โรงเรียนนวมินทราชูทิศ กรุงเทพมหานคร

กรมสามัญศึกษามีเจตนาอันแน่วแน่ที่จะจัดโรงเรียนนวมินทราชูทิศ ทั้ง ๕ แห่ง ให้เป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ ๖๐ ห้องเรียน สามารถรับนักเรียนเข้าเรียนทั้งระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย จำนวน ๒,๗๐๐ คน โดยจัดให้โรงเรียนมีความพร้อมความสมบูรณ์ ด้านอาคารเรียน อาคารประกอบ วัสดุครุภัณฑ์ อุปกรณ์การเรียนการสอน ตลอดจนกำลังบุคลากร กรมสามัญศึกษาปรารถนาที่จะส่งเสริมโรงเรียนนวมินทราชูทิศ ๕ แห่ง ให้มีคุณภาพมาตรฐานสูง มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวในด้านการบริหาร การปกครอง นักเรียนมีระเบียบวินัย มีศีลธรรมจรรยาและความกตัญญูทวดเวที่ต่อประเทศชาติและพระมหากษัตริย์ อย่างดีเยี่ยมสมกับชื่อ โรงเรียนนวมินทราชูทิศ

โรงเรียนนวมินทราชูทิศ มัชฌิม จังหวัดนครสวรรค์ จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ ๓๑ มีนาคม ๒๕๒๙ สถานที่ตั้งเลขที่ ๘๘/๗ ตำบลนครสวรรค์ตก อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ โดยใช้ค่ายลูกเสือพระบางมีเนื้อที่ทั้งสิ้นประมาณ ๓๒ ไร่ ๓ งาน ๒๙ ตารางวา ซึ่งกระทรวงมหาดไทยได้พิจารณาอนุมัติในหลักการ ให้กรมสามัญศึกษา ใช้ประโยชน์ในที่ดินดังกล่าว

^{๖๐} คณะผู้บริหารโรงเรียนนวมินทราชูทิศ มัชฌิม, “เอกสารรายงานพัฒนาคุณภาพการศึกษา ประจำปีการศึกษา ๒๕๕๔”, (นครสวรรค์ : สำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๕๔) (อัดสำเนา).

๒.๔.๖.๑. ข้อมูลนักเรียน (ณ วันที่ ๑๐ มิถุนายน ของปีการศึกษาที่รายงาน)

๑) จำนวนนักเรียนในเขตพื้นที่บริการทั้งสิ้น ๑,๑๓๑ คน

๒) จำนวนนักเรียนในโรงเรียนทั้งสิ้น ๒,๕๗๔ คน จำแนกตามระดับชั้นที่เปิดสอน

ตารางที่ ๒.๑๓ จำนวนห้องเรียน จำนวนนักเรียน จำแนกตามระดับชั้นและเพศ

ระดับชั้นเรียน	จำนวนห้อง	เพศ		รวม	เฉลี่ยต่อห้อง
		ชาย	หญิง		
ม.๑	๑๒	๒๒๑	๒๕๓	๔๗๔	๓๙.๕๐
ม.๒	๑๒	๒๖๗	๒๙๓	๕๖๐	๔๖.๖๗
ม.๓	๑๒	๒๖๒	๒๘๘	๕๕๐	๔๕.๘๓
ม.๔	๘	๑๔๖	๒๑๓	๓๕๙	๔๔.๘๘
ม.๕	๘	๑๔๒	๒๑๘	๓๖๐	๔๕.๐๐
ม.๖	๘	๑๐๔	๑๖๗	๒๗๑	๓๓.๘๘
รวม	๖๐	๑,๑๔๒	๑,๔๓๒	๒,๕๗๔	

๒.๔.๖.๒. ข้อมูลครูและบุคลากร

ครูประจำการ

ตารางที่ ๒.๑๔ จำนวนกลุ่มสาระการเรียนรู้ จำนวนครู จำแนกตามระดับวุฒิและเพศ

ประเภทบุคลากร	เพศ		ระดับการศึกษาสูงสุด			รวม
	ชาย	หญิง	ต่ำกว่า ป.ตรี	ป.ตรี	ปริญญาโท	
ผู้อำนวยการ	๑	-	-	-	๑	
รองผู้อำนวยการ	๔	-	-	-	๔	
ข้าราชการครู	๔๒	๗๖	-	๙๑	๒๗	
ครูอัตราจ้าง	๒	๔	-	๕	๑	
ลูกจ้างประจำ	-	-	-	-	-	
ลูกจ้างชั่วคราว	-	-	-	-	-	
รวม	๔๙	๘๐	-	๙๖	๓๓	

๒.๔.๖.๓. ข้อมูลอาคารสถานที่

อาคารเรียน จำนวน ๑ หลัง

อาคารประกอบ จำนวน ๖ หลัง

ส้วม จำนวน - หลัง

สระว่ายน้ำ - สระ
 สนามเด็กเล่น - สนาม
 สนามฟุตบอล ๑ สนาม
 สนามบาสเก็ตบอล ๑ สนาม
 สนามเทนนิส - สนาม อื่นๆ (ระบุ)
 สนามฟุตซอล ๑ สนาม
 สนามตะกร้อ ๒ สนาม
 สนามวอลเลย์บอล ๑ สนาม
 สนามแบดมินตัน ๑ สนาม
 สนามเทเบิลเทนนิส ๑ สนาม

๒.๔.๖.๔.ข้อมูลโครงสร้างการบริหารโรงเรียน

โรงเรียนนวมินทราชูทิศ มัชฌิม แบ่งโครงสร้างการบริหารงานเป็น ๔ ด้านได้แก่ ด้านบริหารงบประมาณ ด้านบริหารวิชาการ ด้านบริหารงานบุคคล และด้านบริหารทั่วไป ผู้บริหารยึดหลักการบริหาร/เทคนิคการบริหารแบบ การพัฒนาตามกระบวนการ P D C A

๒.๔.๖.๕.วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย อัตลักษณ์ และเอกลักษณ์ของสถานศึกษา

วิสัยทัศน์

โรงเรียนนวมินทราชูทิศ มัชฌิม มุ่งมั่น พัฒนาการศึกษาดำเนินพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองดี มีความรู้ตามมาตรฐานการศึกษาไทยในระดับสากล และสนับสนุนส่งเสริมอัจฉริยภาพตามรอยเบื้องยุคลบาทพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบนพื้นฐานหลักเศรษฐกิจพอเพียง

พันธกิจ

พัฒนาการศึกษาดำเนินพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาไทย พัฒนาสู่ระดับสากลและสนับสนุนส่งเสริมอัจฉริยภาพตามรอยเบื้องยุคลบาท ส่งเสริมพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานจรรยาบรรณวิชาชีพครู พัฒนาการบริหารจัดการศึกษาและเทคโนโลยีให้มีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานสากลโดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

เป้าหมาย

โรงเรียนนวมินทราชูทิศ มัชฌิม ได้กำหนดเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในปีการศึกษา ๒๕๕๔

๑. โรงเรียนนวมินทราชูทิศ มัชฌิม เป็นผู้นำการสืบสานวัฒนธรรมเฉลิมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

๒. ผู้เรียนเป็นพลเมืองดี มีคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์ ความรู้ความสามารถตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาไทยในระดับสากล

๓. ครูและบุคลากรมีคุณภาพตามเกณฑ์และจรรยาบรรณวิชาชีพครูสู่เป้าหมายครูของ แผ่นดินและมาตรฐานสากล

๔. การบริหารจัดการศึกษามีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานสากลโดยยึดหลักปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง

๕. โรงเรียนมีระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ตลอดจนเครือข่ายแห่งการเรียนรู้ที่สร้างสังคม แห่งการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียน ครู บุคลากรให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ตามมาตรฐานสากล

อัตลักษณ์ของสถานศึกษา

สถานศึกษาเห็นความสำคัญของการพัฒนาให้บรรลุตามปรัชญา ปณิธาน พันธกิจ และ วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งสถานศึกษา โดยคณะผู้บริหารมีความมุ่งมั่นในการบริหารเพื่อพัฒนาให้ นักเรียนเป็นพลเมืองดี มีความรู้คู่คุณธรรม และตามวิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ของการจัดตั้ง สถานศึกษาบนพื้นฐานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สถานศึกษามีการจัดทำแผนกลยุทธ์เพื่อ พัฒนาคุณภาพสถานศึกษา ปีการศึกษา ๒๕๕๓-๒๕๕๕ แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ปีการศึกษา ๒๕๕๓ หลักสูตรสถานศึกษา ปีพุทธศักราช ๒๕๕๑ รายงานการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา ๒๕๕๓ มีการวางแผนพัฒนาสถานศึกษา โดยการจัดทำโครงการ / กิจกรรม อาทิ โครงการส่งเสริม คุณธรรม จริยธรรมให้นักเรียน โครงการศึกษาแหล่งเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรม โครงการขับเคลื่อนการ พัฒนาหลักสูตรการสอนสู่มาตรฐานสากล โครงการงานน้ำหมักมันสำปะหลังกำจัดเพลี้ยกระโดดสีน้ำตาล และโครงการเตาอย่างไถไร้ควัน ลดมลภาวะโลกร้อน ซึ่งทุกโครงการ / กิจกรรม มีคณะกรรมการรับผิดชอบ ติดตาม มีการประเมินผล และนำไปปรับปรุงอย่างเป็นระบบครบวงจร

เอกลักษณ์ของสถานศึกษา

สถานศึกษามีการวางแผนกำหนดจุดเน้นจุดเด่นของสถานศึกษาโดยมีส่วนร่วมของ ผู้บริหาร ครู บุคลากร ศิษย์เก่า ชุมชน และเครือข่ายผู้ปกครอง โครงการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพ การศึกษา ปีการศึกษา ๒๕๕๓ แผนกลยุทธ์เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ปี ๒๕๕๓-๒๕๕๕ หลักสูตร สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ปี ๒๕๕๑ รายงานการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา ปี ๒๕๕๓ มีการ วางแผนพัฒนาสถานศึกษา โดยจัดทำโครงการ/ กิจกรรม ส่งเสริมพัฒนาอัจฉริยภาพกีฬาวอลเลย์บอล ชาย โครงการวิทยาศาสตร์ ซึ่งทุกโครงการ/ กิจกรรม มีคณะกรรมการรับผิดชอบ ติดตาม มีการ ประเมินผล และนำไปปรับปรุงอย่างเป็นระบบครบวงจรPDCA จนได้รับรางวัลชนะเลิศกีฬา วอลเลย์บอลชายระดับชาติ โครงการวิทยาศาสตร์ระดับชาติ ได้รับรางวัลเหรียญทอง โล่ และเกียรติบัตร

๒.๔.๗.ประวัติโรงเรียนบึงบอระเพ็ดวิทยา^{๖๑}

ชื่อสถานศึกษา โรงเรียนบึงบอระเพ็ดวิทยา ตั้งอยู่เลขที่ ๕๙ / ๑ หมู่ ๙ ถนน ท่าตะโก นครสวรรค์ ตำบลพระนอน อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ รหัสไปรษณีย์ ๖๐๐๐๐ โทรศัพท์ ๐-๕๖๘๘-๐๗๖๔ โทรสาร ๐-๕๖๘๘-๐๗๖๔ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๔๒ ก่อตั้งเมื่อวันที่ ๘ พฤษภาคม ๒๕๔๐ ปัจจุบันเปิดสอนระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ ๑ – ๖ เขตพื้นที่บริการ พื้นที่ในตำบลพระนอน จำนวน ๑๕ หมู่บ้าน

๒.๔.๗.๑.ข้อมูลนักเรียน

จำนวนนักเรียนจำแนกตามระดับชั้นที่เปิดสอน (๑๐ มิถุนายน ๒๕๕๔)

ตาราง ๒.๑๕ จำนวนนักเรียนห้องเรียน จำแนกตามระดับชั้นและเพศ

ระดับชั้น	เพศ		รวม
	ชาย	หญิง	
ม.๑	๑๙	๑๙	๓๘
ม.๒	๔๔	๒๒	๖๖
ม.๓	๔๘	๓๗	๘๕
ม.๔	๑๕	๑๔	๒๙
ม.๕	๕	๑๔	๑๙
ม.๖	๑๖	๑๖	๓๒
รวมจำนวน น.ร. ทั้งหมด	๑๔๘	๑๒๐	๒๖๘

๒.๔.๗.๒. ข้อมูลบุคลากร

ตารางที่ ๒.๑๖ จำนวนกลุ่มสาระการเรียนรู้ จำนวนครู จำแนกตามระดับวุฒิและเพศ

ประเภทบุคลากร	เพศ		ระดับการศึกษาสูงสุด			รวม
	ชาย	หญิง	ต่ำกว่า ป.ตรี	ป.ตรี	ปริญญาโท	
ผู้อำนวยการ	๑	-	-	-	๑	
รองผู้อำนวยการ	-	-	-	-	-	
ข้าราชการครู	๕	๑๔	-	๑๖	๓	
ครูอัตราจ้าง	-	-	-	-	-	
ลูกจ้างประจำ	๑	-	๑	-	-	
ลูกจ้างชั่วคราว	-	-	-	-	-	
รวม	๗	๑๔	๑	๑๖	๓	

^{๖๑} คณะผู้บริหารโรงเรียนบึงบอระเพ็ดวิทยา, “เอกสารรายงานพัฒนาคุณภาพการศึกษา ประจำปีการศึกษา ๒๕๕๔”, (นครสวรรค์ : สำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๕๔) (อัดสำเนา).

๒.๔.๗.๓.วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ จุดมุ่งหมาย

วิสัยทัศน์

โรงเรียนบึงบอระเพ็ดวิทยา มุ่งจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างมีคุณภาพ และผู้เรียนเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้คู่คุณธรรม น้อมนำความเป็นไทย ใส่ใจสิ่งแวดล้อม บนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

พันธกิจ

๑.เป็นแกนนำในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่สามารถรองรับสิทธิและโอกาสทางการศึกษาอย่างทั่วถึงทุกกลุ่มเป้าหมายในเขตพื้นที่บริการ

๒.พัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาที่ส่งผลต่อการสร้างบุคลิก คุณธรรม จริยธรรมและเป็นผู้ใฝ่รู้ใฝ่เรียน

๓.กระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา โดยทุกฝ่ายมีส่วนร่วมและเสริมสร้างความเข้มแข็งในการเป็นผู้นำดูแลท้องถิ่น

เป้าประสงค์

๑.นักเรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา และ มาตรฐานสากล

๒.ครูและบุคลากรทางการศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐานวิชาชีพ

๓.โรงเรียนมีระบบบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ

๔.ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

จุดมุ่งหมาย

โรงเรียนบึงบอระเพ็ดวิทยาในฐานะที่เป็นโรงเรียนรัฐบาล สังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหน้าที่ให้บริการและให้การศึกษาระดับมัธยมศึกษา ภายใต้คำขวัญที่ว่า “มุ่งเรียน เพียรวิชา ใฝ่หาคุณธรรม” ยึดหลักการเป็นการศึกษาสายสามัญทั่วไป ให้ผู้เรียนค้นพบความสามารถ ความถนัด เพื่อเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อหรือประกอบอาชีพ สนองความต้องการของท้องถิ่นและประเทศชาติ มุ่งพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาแก่เยาวชน เพิ่มพูนวิทยฐานะแก่ผู้เรียน เป็นการขยายโอกาสทางการศึกษาสำหรับผู้จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ๖ ปี เพื่อศึกษาต่ออีก ๖ ปี ตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญปัจจุบัน มาตรา ๔๓ ในการจัดการศึกษา ขั้นพื้นฐาน ๑๒ ปี ด้วยการจัดระบบการศึกษาในชั้นเรียนตามปกติ และสนับสนุนส่งเสริมนักเรียนที่สำเร็จการศึกษาได้เรียนต่อระดับสูงขึ้น

๒.๕. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาเรื่อง การใช้คุณธรรมด้านสังคหวัตถุ ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๔๒ จังหวัดนครสวรรค์ ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

๒.๕.๑. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรม

รัชนิวรรณ วรรณพิรุณ^{๒๒} ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง คุณธรรมของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดในเขตพื้นที่พัฒนาชายฝั่งทะเลตะวันออก ผลการวิจัยพบว่า

๑.ครูผู้สอนและกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำแนกตามระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน ขนาดของโรงเรียน และสถานที่ตั้งโรงเรียน มีความเห็นต่อการปฏิบัติตามหลักคุณธรรมของผู้บริหารโรงเรียนอยู่ในระดับมาก

๒. ครูผู้สอนและกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความเห็นต่อการปฏิบัติตามหลักคุณธรรมของผู้บริหารโรงเรียนแตกต่างกัน

๓. ครูผู้สอนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความเห็นต่อการปฏิบัติตามหลักคุณธรรมของผู้บริหารโรงเรียนโดยรวมและทุกด้าน แตกต่างกันอย่างเห็นด้านความอ่อนโยน และด้านความไม่โกรธ

๔. ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีความเห็นต่อการปฏิบัติตามหลักคุณธรรมของผู้บริหารโรงเรียน โดยรวมและทุกด้าน แตกต่างกันอย่างเห็นด้านความอ่อนโยนและความอดทน

สิทธิพงษ์ พิรุณ^{๒๓} ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง คุณธรรมในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนตามทัศนะของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนจังหวัดกำแพงเพชร พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนมีคุณธรรมในการบริหารงานโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เปรียบเทียบจำแนกตามขนาดโรงเรียน รายได้ของผู้บริหาร ระยะเวลาที่เปิดดำเนินการและสถานที่ตั้งของโรงเรียน ผลการเปรียบเทียบพบว่า ๑.คุณธรรมในการบริหารงานของผู้บริหารที่อยู่ในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีความแตกต่างกันได้แก่ด้านวิริยะ จิตตะ และวิมังสา มีเพียงด้านเดียวที่ไม่พบความแตกต่าง ได้แก่ ด้านฉันทะ ๒.คุณธรรมในการบริหารงานของผู้บริหารจำแนกตามรายได้ของผู้บริหาร

^{๒๒} รัชนิวรรณ วรรณพิรุณ, “คุณธรรมของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดในเขตพื้นที่พัฒนาชายฝั่งทะเลตะวันออก”, วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๖).

^{๒๓} สิทธิพงษ์ พิรุณ, “ทำการศึกษาคุณธรรมในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนตามทัศนะของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนจังหวัดกำแพงเพชร”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันราชภัฏกำแพงเพชร, ๒๕๔๕).

ในภาพรวม ผู้บริหารที่มีรายได้แตกต่างกันมีคุณธรรมในการบริหารไม่แตกต่างกัน ๓.คุณธรรมในการบริหารงานของผู้บริหารที่อยู่ในโรงเรียนที่มีระยะเวลาเปิดดำเนินการแตกต่างกันมีคุณธรรมในการบริหารแตกต่างกัน มีเพียงด้านฉันทะด้านเดียวที่ไม่แตกต่างกัน ๔.คุณธรรมในการบริหารงานของผู้บริหารที่อยู่ในโรงเรียนที่มีสถานที่ตั้งแตกต่างกัน มีคุณธรรมในการบริหารไม่แตกต่างกัน

จิริวิทย์ นิยมธรรม^{๒๔} ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง คุณธรรมในการบริหารงานของผู้บริหารและความคาดหวังพฤติกรรมด้านคุณธรรมของผู้บริหาร ตามทัศนะของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระแก้ว ผลการศึกษาพบว่า สภาพและความคาดหวังพฤติกรรมด้านคุณธรรมของผู้บริหารโรงเรียน ตามทัศนะของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระแก้ว ใน ๔ ด้าน ปรากฏว่า สภาพพฤติกรรมด้านคุณธรรมที่เป็นจริง ทั้งโดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก ในรายด้านจัดลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการรู้จักละวางความชั่ว ด้านการรักษาความสัตย์ ด้านการอดทน และด้านการรู้จักข่มใจตนเอง และความคาดหวังพฤติกรรมด้านคุณธรรม ทั้งโดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก ในรายด้านจัดลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการรักษาความสัตย์ ด้านการอดทน ด้านการรู้จักข่มตนเอง และด้านการรู้จักละวางความชั่ว ซึ่งผลการเปรียบเทียบสภาพและความคาดหวังพฤติกรรมด้านคุณธรรม จำแนกตามเพศและประสบการณ์ พบว่าข้าราชการครูเพศหญิงมีทัศนะต่อสภาพพฤติกรรมด้านคุณธรรมที่เป็นจริงและคาดหวังของผู้บริหารโรงเรียนดีกว่าข้าราชการครูเพศชาย ข้าราชการครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานน้อย ทัศนะต่อสภาพพฤติกรรมด้านคุณธรรมที่เป็นจริงและคาดหวังของผู้บริหารโรงเรียนดีกว่าข้าราชการครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานมาก

สุนทร ทองคำ^{๒๕} ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง คุณธรรมในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการวิจัยพบว่า บุคลากรโดยรวมครูผู้สอนและกรรมการโรงเรียน เห็นว่าผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ มีพฤติกรรม ด้านคุณธรรมโดยรวมด้านการครองตน ด้านครองคน และด้านครองงานก็อยู่ในระดับมาก ครูผู้สอน เห็นว่าผู้บริหารโรงเรียนมีพฤติกรรมด้านคุณธรรมโดยรวมและด้านครองงานมากกว่ากรรมการโรงเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ แต่ครูผู้สอนและกรรมการโรงเรียนเห็นว่าคุณธรรมด้านคุณธรรมในการครองตน และครองคน ไม่แตกต่างกัน

^{๒๔} จิริวิทย์ นิยมธรรม, “สภาพและความคาดหวังพฤติกรรมด้านคุณธรรมของผู้บริหารโรงเรียน ตามทัศนะของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระแก้ว”, วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๕).

^{๒๕} สุนทร ทองคำ, “พฤติกรรมด้านคุณธรรมของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๔).

บุญเสริม มงคลตา^{๖๖} ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง คุณธรรมในการบริหารงานของผู้บริหารมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา ๑๒ ผลการวิจัยพบว่า

๑. ครูผู้สอนและกรรมการโรงเรียน มีความเห็นต่อการปฏิบัติตามคุณธรรม ของผู้บริหารโรงเรียนอยู่ในระดับมาก

๒. ครูผู้สอนและกรรมการโรงเรียน มีความเห็นต่อการปฏิบัติตามคุณธรรมของผู้บริหารโรงเรียนแตกต่างกัน

๓. ครูผู้สอนและกรรมการโรงเรียนที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี กับครูผู้สอนและกรรมการโรงเรียนที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรีหรือสูงกว่า มีความเห็นต่อการปฏิบัติตามคุณธรรมของผู้บริหารโรงเรียนแตกต่างกัน

๔. ครูผู้สอนและกรรมการโรงเรียนที่มีประสบการณ์ต่างกัน ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดและสถานที่แตกต่างกัน มีความเห็นต่อการปฏิบัติตามคุณธรรม ของผู้บริหารโรงเรียนไม่แตกต่างกัน

สรุปว่าคุณธรรมเป็นสิ่งสำคัญของผู้บริหารที่ต้องรักษาไว้ประจำใจ เพื่อปกครองดูแลรักษาสถานภาพในการบริหารสถานศึกษา และคอยแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างสมาชิก คุณธรรมของผู้บริหารนั้นจะเกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำ และรวมไปถึงการตัดสินใจและการแสดงออก อันจะทำให้การปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ ของโรงเรียนเป็นไปด้วยความราบรื่น และประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ

๒.๕.๒. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสังคหวัตถุ ๔

ไพฑูรย์ ขุนอาสา ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ผู้บริหารกับการใช้สังคหวัตถุธรรม ศึกษากรณีผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี” พบว่าผู้บริหารและครูผู้สอนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ เชื่อว่าพระพุทธเจ้ามีจริง หลักธรรมคำสอนในพุทธศาสนามีคุณค่าต่อตนเองและสังคม และสามารถนำไปปฏิบัติได้ในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้พบว่าผู้บริหารและครูผู้สอนมีความรู้พื้นฐานในหลักสังคหวัตถุธรรม คือ ทาน ปิยวาจา อตถจริยา และสมานัตตตา ยังไม่ชัดเจนเพียงพอ ส่วนการนำหลักสังคหวัตถุธรรมไปใช้ในการบริหารนั้น ผู้บริหารนำหลัก “ทาน” คือการให้ไปปฏิบัติได้มากในส่วนวัตถุทาน วิทยาทาน แต่ในแง่ธรรมทานและอภัยทานนั้นผู้บริหารยังนำไปปฏิบัติเป็นส่วนน้อย ทั้งผู้บริหารและครูผู้สอนต่างเห็นพ้องต้องกันว่าผู้บริหารยังคอยจับผิดครูผู้สอน แล้วนำความผิดนั้นมาประกอบการพิจารณาอบหมายงาน การปฏิบัติทางด้านหลัก “ปิยวาจา” ครูผู้สอนเห็นว่า (บริหารยังมีคำพูดเฉียบขาดเด็ดขาดและดูว่ากล่าวผู้ใต้บังคับบัญชาต่อหน้าผู้อื่น การปฏิบัติตามหลักทางด้าน “อตถจริยา” ครูผู้สอนเห็นว่าการช่วยเหลือ

^{๖๖} บุญเสริม มงคลตา, “คุณธรรมของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา ๑๒”, วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๓).

ด้านทรัพยากรหรือการถือฤกษ์ครอครัวผู้ได้บังคับบัญชาในโอกาสอันควร ผู้บริหารยังปฏิบัติน้อยไป การปฏิบัติตามหลักด้าน “สมานัตตตา” ครูผู้สอนเห็นว่าผู้บริหารยังข่มขู่ผู้ใต้บังคับบัญชาอยู่ ทั้งยัง ควบคุมอารมณ์ไม่ได้มาก จึงสรุปได้ว่าผู้บริหารโรงเรียน ยังมีความเข้าใจในหลักสังคหวัตถุธรรมไม่ ชัดเจนดี จึงไม่สามารถนำหลักสังคหวัตถุธรรมไปใช้ในการบริหารได้ครบถ้วนเต็มที่ ดังนั้นจึงควร ส่งเสริมให้ผู้บริหารมีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมข้อนี้ให้ถูกต้องก่อน จึงสามารถนำไปปฏิบัติได้ อย่างถูกต้องครบถ้วนและก่อให้เกิดประโยชน์แก่การบริหารงานได้อย่างแท้จริง^{๖๗}

พันตรีสมหมาย บัวจันทร์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์และยกระดับความพึงพอใจใน การให้บริการประชาชนตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของสำนักงานเขตบางแค กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัย พบว่า ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการของสำนักงานเขตบางแคกรุงเทพมหานคร ตาม หลักสังคหวัตถุ ๔ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าประชาชนมีความพึง พอใจต่อการให้บริการด้านสมานัตตตามากเป็นอันดับหนึ่ง รองลงมา คือด้านทาน ด้านอัตถจริยาและ ลำดับสุดท้าย คือ ด้านปิยวาจา เมื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจของประชาชนโดยจำแนกตามปัจจัยส่วน บุคคลแล้วพบว่าบุคคลที่มีระดับการศึกษาและรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการให้การ บริการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ สำหรับเพศ อายุ สถานภาพสมรส อาชีพ ประสบการณ์ในการมาใช้บริการ ประเภทของการมาใช้บริการและพื้นที่อยู่อาศัยมีความพึงพอใจไม่ แตกต่างกัน ปัญหาและอุปสรรคในการให้การบริการประชาชนของสำนักงานเขตบางแค กรุงเทพมหานคร ได้แก่ การพัฒนาคุณภาพกำลังคน ซึ่งภาครัฐยังขาดทิศทางการและนโยบายที่ แน่ชัด ทั้งยัง ขาดความต่อเนื่อง ขาดการประสานงานและร่วมมือระหว่างหน่วยฝึกอบรมต่างๆ ทำให้การพัฒนา บุคลากรมีลักษณะต่างคนต่างทำไม่ตรงกับความต้องการ ผลที่ได้จึงตกอยู่กับประชาชนที่มารับการบริการ และการฝึกอบรมด้านคุณธรรมและจริยธรรมในการพัฒนากำลังคน ภาครัฐยังไม่ตระหนักถึงความสำคัญ เจ้าหน้าที่จึงปฏิบัติงานตามหน้าที่แต่ปราศจากซึ่ง Service Mind แนวทางการปรับปรุงการให้บริการ ประชาชนของสำนักงานเขตบางแค คือ เจ้าหน้าที่ควรพัฒนาด้านการบริการอย่างไม่หยุดยั้งและเพิ่ม ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานให้ดียิ่งขึ้น มีการแสดงออกที่เป็นมิตรและจริงใจ มีความยืดหยุ่นในการ ให้บริการรวมทั้งเน้นการบริการ ที่สามารถนำมาซึ่งความพึงพอใจแก่ผู้รับและส่งผลย้อนกลับไปยังผู้ ให้บริการ โดยทำให้รู้สึกว่าการได้ช่วยเหลือผู้อื่นเป็นสิ่งที่มีความน่าภูมิใจ^{๖๘}

^{๖๗} ไพฑูรย์ ขุนอาสา, “ผู้บริหารกับการใช้สังคหวัตถุธรรม : ศึกษากรณีผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี”, *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิต วิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๓๒).

^{๖๘} พันตรีสมหมาย บัวจันทร์, “การวิเคราะห์และยกระดับความพึงพอใจในการให้บริการ ประชาชนตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของสำนักงานเขตบางแค กรุงเทพมหานคร”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต* , (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑).

กชिरา เทียนส่องใจ ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์ห่อภัยทานเพื่อการจัดการความขัดแย้งในสังคมไทยปัจจุบัน ผลการศึกษาได้พบว่า สังคมไทยในปัจจุบันกำลังเกิดปัญหาความขัดแย้งในหลายๆ ด้านได้แก่ ปัญหาทางการเมือง ปัญหานโยบายสาธารณะ ปัญหาการแย่งชิงทรัพยากรธรรมชาติ และปัญหาการหย่าร้าง เป็นต้น ซึ่งสาเหตุเกิดจากปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในปัจจัยภายนอกได้แก่

๑. ความขัดแย้งด้านข้อมูล (Data Conflict)
๒. ความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ (Interest Conflict)
๓. ความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ (Relationship Conflict)
๔. ความขัดแย้งด้านโครงสร้าง (Structural Conflict)
๕. ความขัดแย้งด้านคุณค่าหรือค่านิยม (Value Conflict)

ปัจจัยภายในได้แก่ ปัญจธรรม คือ ตัณหา มานะ ทิฐิ และอกุศลมูล คือ โลภะโทสะโมหะ โดยทิฐิทำหน้าที่เป็นแกนกลางของปัจจัยภายในที่ทำงานร่วมกันกับอกุศลมูลในการเกิดความขัดแย้งการพัฒนากุศยานุวัตรนั้นได้เริ่มที่ สัมมาทิฐิ และสัมมาสังกัปปะ ซึ่งเป็นหลักพื้นฐานเพื่อให้เกิดกุศยานุวัตรที่ประกอบไปด้วยเมตตาธรรม ขันติธรรมและศีล ๕ โดยใช้หลักพรหมวิหารธรรม สาราณียธรรม และสังคหวัตถุ ๔ เป็นกรอบแนวทางในการปฏิบัติกุศยานุวัตรแบ่งออกได้เป็น กุศยานุวัตรทางกาย กุศยานุวัตรทางวาจาและกุศยานุวัตรทางใจ กุศยานุวัตรทางกาย คือ การเคารพและให้เกียรติในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ กุศยานุวัตรทางวาจา คือ การพูดที่ยึดหลักสัมมาวาจา และการกล่าวคำว่า “ขอโทษ” กุศยานุวัตรทางใจ มีความสำคัญอย่างยิ่งในการควบคุมอารมณ์ให้มีความอดทน มีความเมตตา ไม่อาฆาตพยาบาทโกรธแค้น ทำให้ความยึดมั่นในตัวตนลดลง สามารถแก้ไขความขัดแย้งได้ในที่สุดผลการใช้หลักธรรมมาใช้ในการจัดการกับปัญหาความขัดแย้งในสังคมไทยได้นั้น ไม่เพียงแต่ใช้แก้ไขหลังจากความขัดแย้งเกิดขึ้นแล้วเท่านั้น แต่ยังใช้ป้องกันเพื่อไม่ให้ความขัดแย้งก่อตัวขึ้นอีกด้วย^{๒๙}

พันทิราชนย์ ธงชัย ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการในการลงบัญชีทหารกองเกินตามแนวสังคหวัตถุ ๔ ของหน่วยงานสัสดี อำเภอเมือง จังหวัดระยอง” ผลการศึกษา ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการในการลงบัญชีทหารกองเกินตามแนวสังคหวัตถุ ๔ ของหน่วยสัสดีอำเภอเมือง จังหวัดระยอง มีความพึงพอใจต่อการให้บริการในด้านทาน เป็นอันดับแรก ($x = ๓.๙๖$) รองลงมามีความพึงพอใจต่อการให้บริการในด้านปิยวาจา ($x = ๓.๙๕$) และสุดท้ายมีความพึงพอใจต่อการให้บริการในด้านสมานัตตตา ($x = ๓.๘๕$) โดยภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($x = ๓.๘๘$) ด้านปัญหาและอุปสรรค การลงบัญชีทหารกองเกิน ณ หน่วยสัสดีอำเภอเมือง จังหวัดระยอง เมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนประชาชนที่มีอาชีพทำการเกษตรกรรมและ

^{๒๙} กชिरา เทียนส่องใจ, “การศึกษาวิเคราะห์ห่อภัยทานเพื่อจัดการความขัดแย้งในสังคมไทยปัจจุบัน”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐).

ประมงน้ำเค็ม จึงทำให้ประชาชนไม่ได้รับข่าวสารจากทางราชการ และไม่รู้ถึงสิทธิและประโยชน์ที่พึงได้รับจากการตรวจเลือกเป็นทหารกองประจำการ และโทษที่จะได้ตามกฎหมายที่บัญญัติไว้ จากกรณีที่ไม่มารับหมายภายในระยะเวลาที่กำหนด และถือว่ามีความผิดทางอาญาจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ราชการควรจัดทำเอกสารเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เพื่อให้ประชาชนได้รับข่าวสารจากทางราชการ เพื่อประโยชน์ของประชาชน^{๗๐}

ปณณธร เจริญชัยพฤกษ์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ เพื่อสร้างความผูกพันต่อองค์กร : กรณีศึกษาโรงพยาบาลกรุงเทพผลการวิจัยพบว่า การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ เพื่อสร้างความผูกพันต่อองค์กร ของพนักงานโรงพยาบาลกรุงเทพ” ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าระดับคะแนนการเห็นด้วยเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านปิยวาจา ด้านสมานัตตาด้านทาน และด้านอัตถจริยาอยู่ในระดับมากทั้งหมด ตามลำดับผลการศึกษาพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านสังคหวัตถุ ๔ ของพนักงานโรงพยาบาลกรุงเทพ กับความผูกพันต่อองค์กร มีความสัมพันธ์ในเชิงบวก โดยมีค่าสหสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง ๒ ด้าน คือ ด้านปิยวาจา และสมานัตตาด้าน และ อยู่ในระดับปานกลาง คือด้านทาน และอัตถจริยา^{๗๑}

รภัสสา พานิกุล ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการจัดงานของรัฐบาลตามหลักสังคหวัตถุ ๔ : กรณีศึกษาศูนย์จัดหางาน กรมการจัดหางานกระทรวงแรงงาน” ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการจัดงานของรัฐบาลตามหลักสังคหวัตถุ ๔ : กรณีศึกษาศูนย์จัดหางาน กรมการจัดหางานกระทรวงแรงงานผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นหญิง มีอายุระหว่าง ๒๐-๒๙ ปี มีสถานภาพโสด เป็นลูกจ้าง มีการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี มีรายได้ต่ำกว่า ๗,๐๐๐ บาท และมีประสบการณ์ในบริการเพียง ๑ ครั้ง ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการจัดงานของศูนย์จัดหางาน กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน ตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ได้แก่ ด้านทาน ด้านปิยวาจา ด้านอัตถจริยาและด้านสมานัตตาด้าน พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า ทุกด้านมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากการเปรียบเทียบความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการจัดงานของศูนย์จัดหางาน กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน ตามหลักสังคหวัตถุ ๔ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลพบว่า ประชาชนที่มาใช้บริการจัดงาน

^{๗๐} พันโทราชันย์ ธงชัย, “ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการในการลงบัญชีทหารกองเกินตามแนวสังคหวัตถุ ๔ ของหน่วยงานสัสดี อำเภอมะนัง จังหวัดระยอง”วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑).

^{๗๑} ปณณธร เจริญชัยพฤกษ์, “การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ เพื่อสร้างความผูกพันต่อองค์กร : กรณีศึกษาโรงพยาบาลกรุงเทพ”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒).

ที่มีเพศ อายุ และประสบการณ์ใช้บริการ มีความพึงพอใจต่อการให้บริการจัดหางานของศูนย์จัดหางาน กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน ตามหลักสังคหวัตถุ ๔ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกันจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนประชาชนที่มาใช้บริการจัดหางาน ที่มีสถานภาพสมรส สถานภาพการทำงาน ระดับการศึกษา และรายได้ที่ต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการให้บริการจัดหางานของศูนย์จัดหางาน กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน ตามหลักสังคหวัตถุ ๔ โดยภาพรวมแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .๐๑ และ .๐๕^{๗๒}

พระครูปลัดวันชาติ ยอดดำเนิน ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการของวัดนครสวรรค์ ตามหลักสังคหวัตถุ ๔” ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ ๗๖.๕๒ มีอายุ ๕๑ปีขึ้นไปคิดเป็นร้อยละ ๕๓.๐๓ มีระดับการศึกษา ปวส./ปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ ๕๐.๐๐ มีอาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๐๓ประชาชนมีความพึงพอใจ ต่อการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของวัดนครสวรรค์ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($X = ๓.๙๖$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้านเมื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการของวัดนครสวรรค์ตามหลักสังคหวัตถุ ๔ พบว่า ประชาชนที่มีเพศ, อายุ, ระดับการศึกษา และอาชีพที่แตกต่างกันมีความพึงพอใจต่อการให้บริการของวัดนครสวรรค์โดยรวมไม่แตกต่างกัน^{๗๓}

สรุปจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับหลักสังคหวัตถุ ๔ ผู้วิจัยสรุปได้ว่าการใช้คุณธรรมด้านสังคหวัตถุ ๔ ของผู้บริหารในสถานศึกษาเพื่อการพัฒนาหน่วยงานและองค์กรให้มีประสิทธิภาพและเพื่อครูผู้ได้บังคับบัญชาได้เข้าใจในแนวทางและเกิดความเคารพเชื่อมั่นในตัวผู้บริหาร ในด้านพุทธพิสัย ด้านทักษะพิสัย และด้านจิตพิสัย ผู้บริหารควรประยุกต์นำหลักธรรมเข้ามาช่วยในการบริหารงานโดยเฉพาะหลักสังคหวัตถุ ๔ คือ ด้านทาน ด้านปิยวาจา ด้านอัตถจริยา ด้านสมานัตตตา

^{๗๒} รภัสสา พานิกุล, “ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการจัดหางานของรัฐตามหลักสังคหวัตถุ ๔ : กรณีศึกษาศูนย์จัดหางาน กรมการจัดหางานกระทรวงแรงงาน”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

^{๗๓} พระครูปลัดวันชาติ วิชาติ (ยอดดำเนิน), “ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการของวัดนครสวรรค์ ตามหลักสังคหวัตถุ ๔”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

๒.๕.๓. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้บริหารสถานศึกษา

วันเพ็ญ ชลนัสวรรณ^{๗๔} ได้ทำการศึกษาผู้บริหารสถานศึกษา เกี่ยวกับความต้องการของครูที่มีต่อแบบพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารสตรีโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต ๑ ผลการวิจัยพบว่า ความต้องการของครูที่มีต่อแบบพฤติกรรมผู้นำผู้บริหารสตรี โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต ๑ โดยรวม และรายด้านอยู่ในระดับมาก ได้แก่ แบบมุ่งความสำเร็จของงานแบบใช้อำนาจ แบบมีส่วนร่วม และแบบสนับสนุน การเปรียบเทียบความต้องการของครูที่มีต่อแบบพฤติกรรมผู้นำผู้บริหารสตรีโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต ๑ จำแนกตามขนาดของโรงเรียน พบว่า โดยรวม และรายด้านแตกต่างกันอย่างนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ คือแบบใช้อำนาจ แบบสนับสนุน และแบบมีส่วนร่วม ส่วนแบบมุ่งความสำเร็จของงานแตกต่างกันอย่างไม่นัยสำคัญทางสถิติ

กวาง เสียงล้ำ^{๗๕} ได้ทำการศึกษาผู้บริหารสถานศึกษา เกี่ยวกับพฤติกรรมด้านคุณธรรมของ ทศนะของครูผู้สอนและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต ๓ พบว่า ครูผู้สอนและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความคิดเห็นต่อคุณธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการครองตน ด้านการครองงาน และด้านการครองคน ครูผู้สอนและคณะกรรมการสถานศึกษามีความคิดเห็นต่อพฤติกรรมคุณธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ไม่แตกต่างกันทั้งโดยรวมและรายด้าน และเมื่อเปรียบเทียบด้านพฤติกรรมคุณธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกัน พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดเล็กและโรงเรียนขนาดกลางมีพฤติกรรมด้านคุณธรรมสูงกว่าผู้บริหารสถานศึกษาที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดใหญ่

ถาวร อาจนนลา^{๗๖} ได้ทำการศึกษาผู้บริหารสถานศึกษา เกี่ยวกับพฤติกรรมด้านคุณธรรมและจริยธรรมผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต ๑

^{๗๔} วันเพ็ญ ชลนัสวรรณ, “การศึกษาความต้องการของครูที่มีแบบพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารสตรีโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต ๑”, *วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๙).

^{๗๕} กวาง เสียงล้ำ, “พฤติกรรมด้านคุณธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทัศนะของครูผู้สอนและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานองคาย เขต ๓”, *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, ๒๕๕๙).

^{๗๖} ถาวร อาจนนลา, “พฤติกรรมด้านคุณธรรมและจริยธรรมผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต ๑”, *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, ๒๕๕๙).

พบว่า ๑) ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อพฤติกรรมคุณธรรมและจริยธรรมด้านการครองตน ครองคน และครองงาน ของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมากทุกด้าน เมื่อพิจารณารายด้านและโดยรวม คือ ด้านคุณธรรมในการครองตน ครองคนและครองงาน พบว่าผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคามเขต ๑ อยู่ในระดับมาก ๒) ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับพฤติกรรมคุณธรรมและจริยธรรมตามความคิดเห็นของครูผู้สอนและกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำแนกตามสถานภาพและพฤติกรรมที่ผู้บริหารแสดงออก พบว่าไม่แตกต่างกัน ๓) ข้อเสนอแนะของครูผู้สอนและกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเกี่ยวกับพฤติกรรมคุณธรรมและจริยธรรมด้านการครองตน ครองคน และครองงาน มีดังนี้ ด้านคุณธรรมและจริยธรรมในการครองตน ควรพัฒนางานของตนเองเพื่อสังคมอย่างเต็มศักยภาพ เพื่อความเจริญและความก้าวหน้าทางด้านการศึกษา ในด้านการครองคน ควรเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้อื่นทั้งส่วนตัว ครอบครัว ส่วนรวม ซื่อสัตย์ ตรงต่อเวลา มีความรับผิดชอบ เป็นต้น ในด้านการครองงาน โดยยึดประโยชน์ของชาติที่มีระบบการประสานงานชัดเจน ปฏิบัติหน้าที่ตรงตามกฎระเบียบ ไม่ควรปฏิบัติหน้าที่โดยเห็นแก่เครือข่าย พวกพ้อง และมีความเต็มใจ บริสุทธิ์ใจและมีเป้าหมายที่ดีในการทำงาน

เพียรพันธ์ กิจพาณิชย์เจริญ^{๗๗} ได้ทำการศึกษาผู้บริหารสถานศึกษา เกี่ยวกับสมรรถนะการบริหารวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะการบริหารวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน คือ ด้านการบริหารจัดการการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการนิเทศการจัดการเรียนรู้และด้านการส่งเสริมให้มีการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ อยู่ในระดับมากทุกด้าน และ การเปรียบเทียบสมรรถนะในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ครูที่สอนช่วงชั้นต่างกัน มีความเห็นต่อสมรรถนะในการบริหารวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน โดยครูที่มีประสบการณ์สอนต่างกัน มีความเห็นต่อสมรรถนะในการบริหารวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ครูที่มีผู้บริหารสถานศึกษามีประสบการณ์การทำงานต่างกันมีความเห็นต่อสมรรถนะในการบริหารวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาทั้ง โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ และครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีความเห็นต่อสมรรถนะในการบริหารวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการบริหารจัดการเรียนรู้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ด้านพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ด้านการนิเทศการ

^{๗๗} เพียรพันธ์ กิจพาณิชย์เจริญ, “ศึกษาสมรรถนะการบริหารวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร”, สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๒).

จัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .๐๕ ด้านการส่งเสริมให้มีการวิจัย เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑

ชาญ สิทราช^{๗๘} ได้ทำการศึกษาผู้บริหารสถานศึกษา เกี่ยวกับเรื่อง ความสัมพันธ์ ระหว่างพฤติกรรมกาปฏิบัติงานและคุณธรรมของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดเลยและเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกาปฏิบัติงาน และคุณธรรมของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมัศึกษามีพฤติกรรมกาปฏิบัติหน้าที่และความรับผิดชอบทั้ง ๗ ด้าน คือ ด้านการบริหารงานทั่วไป ด้านการบริหารงานธุรการ ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงานปกครองนักเรียน ด้านการบริหารงานบริการ ด้านการบริหารงานโรงเรียนกับชุมชน และด้านการบริหารงานอาคารสถานที่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน มีพฤติกรรมด้านคุณธรรมทั้ง ๓ ด้าน คือด้านในการดำรงตนของผู้บริหาร ด้านคุณธรรมต่อเพื่อนร่วมงาน และด้านคุณธรรมในการปฏิบัติงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

จิรวิทย์ นิยมธรรม^{๗๙} ได้ทำการศึกษาสภาพและความคาดหวังพฤติกรรมด้านคุณธรรมของผู้บริหารโรงเรียนตามทัศนะของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระแก้ว พบว่า สภาพพฤติกรรมด้านคุณธรรมที่เป็นจริง ทั้งโดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก โดยเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการรู้จักวางความซื่อ ด้านการรักษาความสัตย์ ด้านการอดทน และด้านการรู้จักข่มใจตนเอง ส่วนความคาดหวังพฤติกรรมด้านคุณธรรม ทั้งโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้แก่ ด้านการรักษาความสัตย์ ด้านการอดทน ด้านการรู้จักข่มใจตนเอง และด้านการรู้จักวางความซื่อ ส่วนผลการเปรียบเทียบสภาพและความคาดหวังพฤติกรรมด้านคุณธรรม จำแนกตามเพศและประสบการณ์ พบว่า ข้าราชการครูเพศหญิงมีทัศนะต่อพฤติกรรมด้านคุณธรรมที่เป็นจริงและคาดหวังพฤติกรรมคุณธรรมของผู้บริหารโรงเรียนดีกว่า ข้าราชการครูเพศชาย ข้าราชการครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานน้อย มีทัศนะต่อสภาพพฤติกรรมด้านคุณธรรมที่เป็นจริงและคาดหวังพฤติกรรมคุณธรรมของผู้บริหารโรงเรียนดีกว่า ข้าราชการครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานมาก

สรุปจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารมีหน้าที่รับผิดชอบ และวางแผนการปฏิบัติงาน กำหนดวิธีการดำเนินงาน ด้านวิชาการ ธุรการ กิจกรรมควบคุมการเรียน

^{๗๘} ชาญ สิทราช, “ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกาปฏิบัติงานและคุณธรรมของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดเลย”, *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น , ๒๕๔๒).

^{๗๙} จิรวิทย์ นิยมธรรม, “สภาพและความคาดหวังพฤติกรรมด้านคุณธรรมของผู้บริหารโรงเรียน ตามทัศนะของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระแก้ว”, *วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๕).

การสอน จัดระเบียบ ดูแลอาคารสถานที่ควบคุมเพื่อให้เป็นไปตามระเบียบโดยเป็นทางการนำคุณธรรมมาใช้และเผยแพร่ เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนพัฒนาสถานศึกษาและชุมชนรวมถึงตนเองด้วย โดยที่ผู้บริหารจะประสบความสำเร็จในการทำงานนั้น ผู้บริหารต้องมีคุณธรรมที่ตั้งมั่นอยู่ในความยุติธรรมและให้ความเสมอภาค

๒.๕.๔. งานวิจัยต่างประเทศ

กู๊ด (Goode)^{๘๐} ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในโรงเรียนรัฐบาล : ความท้าทายต่อวิกฤตการเปลี่ยนแปลง (Site-based management in public education : a challenge for critical pragmatism) ผลการศึกษา พบว่า การที่ผู้บริหารโรงเรียนทำการบริหารแบบมีส่วนร่วมมีส่วนสำคัญต่อความสำเร็จในการบริหารแบบ SBM ปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จ ได้แก่ การปรับโครงสร้างการบริหารโรงเรียน การกระจายอำนาจโรงเรียนทั้งด้านงบประมาณ บุคลากร และวิชาการได้รับความร่วมมือในการตัดสินใจจากผู้เกี่ยวข้อง ปัจจัยอื่นๆ ได้แก่ ความสัมพันธ์ของบุคลากร การกำหนดกฎระเบียบ แนวปฏิบัติที่ชัดเจน^{๘๑}

ฮอย และคณะ (Hoy and Forsyth P.)^{๘๒} ได้ทำการวิจัยเรื่อง พฤติกรรมทางการบริหารของผู้บริหารกับความจงรักภักดีของผู้ใต้บังคับบัญชา ทำการศึกษาครูโรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษา พบว่า พฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ด้านกิจสัมพันธ์และด้านมิตรสัมพันธ์ สามารถใช้พยากรณ์ความจงรักภักดีของคณะครูได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ แต่จากการเปรียบเทียบค่าความสัมพันธ์ปรากฏว่า พฤติกรรมการบริหารด้านกิจสัมพันธ์ทำนายได้ดีกว่าด้านมิตรสัมพันธ์ แต่ในโรงเรียนประถมศึกษา พบว่า พฤติกรรมด้านมิตรสัมพันธ์เพียงอย่างเดียวที่สามารถทำนายความจงรักภักดีของผู้ใต้บังคับบัญชาได้

นิโคไล (Nicolai)^{๘๓} ได้ทำการวิจัยเรื่อง พฤติกรรมของศึกษาธิการในทัศนะของครูใหญ่ พบว่า ๑) ครูใหญ่ส่วนมากเชื่อในพฤติกรรมทางการบริหารอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติว่า ศึกษาธิการประสานงานกับคณะกรรมการศึกษา ผู้ปกครองและชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพศึกษาธิการมีความสามารถในการตัดสินใจและสามารถเป็นผู้นำได้ ศึกษาธิการช่วยเหลือโรงเรียน และสามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโดยการนำเทคโนโลยีใหม่ๆ มาใช้ในการสอนได้ดี ๒) การที่ศึกษาธิการไปเยี่ยม

^{๘๐} Eileen Goode, *Sit-Based Management in public education : a challenge for critical pragmatism*, (Dissertation Abstracts International, 1994), p. 816.

^{๘๑} Hoy W. Tarter, C.J. and Forsyth P, *Administration Behavior and Subordinate Loyalty*, New York : An Empirical Assesment, 1978.

^{๘๒} Nicolai, Dante, “The Administrative Behavior of the Superintendent of School as Perceived by High School Principals”, (Dissertation Abstracts International, 1971), p 3214-A.

โรงเรียนและบุคลากรในโรงเรียนบ่อยๆ เป็นการช่วยเหลือให้มีการเรียนการสอนดีขึ้นและมีการทำให้เกิดความเข้าใจระหว่างครู และผู้บริหารดีขึ้น และพฤติกรรมที่จะทำให้การบริหารมีประสิทธิภาพหรือไม่นั้นในทัศนะของครูใหญ่เชื่อว่า การมีมนุษยสัมพันธ์และการตัดสินใจที่ดีย่อมส่งผลให้การบริหารงานประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ

แรนดอล (Randall)^{๘๓} ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความพึงพอใจของหัวหน้างานในการปฏิบัติงานโครงการการศึกษาครู พบว่า ปัจจัยจูงใจมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับความพึงพอใจ ปัจจัยสุขอนามัยมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับความไม่พึงพอใจ ปัจจัยจูงใจส่งผลในด้านความสำเร็จของงาน ลักษณะของงาน การได้ทำตามความสามารถ ได้รับงานที่ท้าทาย และการยอมรับนับถือ ความสำคัญของปัจจัยสุขอนามัย ได้แก่ นโยบายเพื่อนร่วมงานความรู้ความสามารถในงานของผู้บริหาร ความสัมพันธ์กับผู้บริหาร เงื่อนไขของงาน

แมกนุสัน (Magnuson)^{๘๔} ได้ทำการวิจัยเรื่อง คุณลักษณะของผู้บริหารโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จในการบริหารงานธุรการโรงเรียน พบว่า คุณลักษณะทางด้านส่วนตัว และวิชาชีพของผู้บริหาร มีดังนี้ ๑.คุณลักษณะส่วนตัว ได้แก่ มีความยุติธรรม มีความซื่อสัตย์ อารมณ์มั่นคง มีความรู้ มีความเป็นกันเอง มีอารมณ์ขัน เปิดเผย เข้าใจง่าย มีความเยือกเย็น เห็นอกเห็นใจผู้อื่น ๒. คุณลักษณะด้านวิชาชีพ ได้แก่ มีความสามารถติดต่อกับผู้อื่นได้ มีความรู้ในวิชาการบริหารดี มีความสามารถในการตัดสินใจดี มีความอดทนต่อการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีการวางแผนงาน และการจัดหน่วยงานที่ดี มีความสนใจต่อผู้ร่วมงาน รู้จักใช้อำนาจอย่างเหมาะสม

สรุปจากผลงานวิจัยต่างประเทศตามที่กล่าวมาแล้วนั้น พบว่าในการบริหารงานนั้นผู้บริหารงานนั้นผู้บริหารควรมีคุณลักษณะทางด้านส่วนตัว และวิชาชีพของผู้บริหาร ซึ่งได้แก่ เป็นผู้มีความยุติธรรม มีความซื่อสัตย์ มีความรู้ มีความเยือกเย็น เห็นอกเห็นใจผู้อื่น ความรู้ในวิชาการบริหารดี มีความสามารถในการตัดสินใจในการบริหารงาน มีมนุษยสัมพันธ์และการตัดสินใจที่ดียอมส่งผลให้การบริหารงานประสบความสำเร็จ และยังเป็นการสร้างทัศนคติที่ดีส่งผลต่อผู้ใต้บังคับบัญชาให้มีความกระตือรือร้นในการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

^{๘๓} Randall C.M, “Job Satisfaction of Chief Administrative Officers of Teacher Education Programs”, (Dissertation Abstracts International, 1986), p 12.

^{๘๔} Magnuson Walter C, “The Characteristic of Successful school Business Managers”, (Dissertation Abstracts International , 1971) p.133-A.

๒.๖ กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

การศึกษาวิจัย เรื่องศึกษาการใช้คุณธรรมด้านสังคหวัตถุ ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งหลักการที่นำมาประยุกต์ใช้การการใช้คุณธรรมด้านสังคหวัตถุ ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษาโดยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework) ประกอบด้วยตัวแปรต้น (Independent Variables) และตัวแปรตาม (Dependent Variables) ดังนี้

ตัวแปรต้น (Independent Variables) ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ วุฒิการศึกษา อายุราชการ ขนาดโรงเรียน

ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่ ความคิดเห็นต่อการใช้คุณธรรมด้านสังคหวัตถุ ๔

ตัวแปรต้น (Independent Variables)

ข้อมูลสถานภาพส่วนบุคคล
- เพศ
- อายุ
- วุฒิการศึกษา
- อายุราชการ
- ขนาดโรงเรียน

ตัวแปรตาม (Dependent Variables)

ความคิดเห็นต่อการใช้คุณธรรมด้านสังคหวัตถุ ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย ๔ ด้าน
๑. ด้านทาน
๒. ด้านปิยวาจา
๓. ด้านอัตถจริยา
๔. ด้านสมานัตตตา

แผนภูมิที่ ๒.๑ กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)